ДУУЛИМ ДАЙДАМНАЙ ДУУДАНАЛ

АМАР САЙН, амаралтын үдэр! Зургаан үдэр зуг татангүй хүдэлөөд, hуралсаад, амаралтын үдэрэй ерэхэдэ хүн бүхэн, айл бүгэдэ баяртай. Аба эжы, аха дүүнэр илгадгүй үбэлэй сагай энэ үдэр дуулим дайдада гаража, сээжэ дүүрэн амилха, сэдьхэлээ ханан сэнгэхэ дуратайл.

Шэжэр мүнгэн хашарhаар хуяглаhан, хүбэн сагаан хүнгэрэг саhаар хубсалhан хасуури, нарhата ой соо гүүр hубарилдан, хурдан шуумай санаар табилуулхада ямар сэнгүүб. Матамал үргэтэй шаргада hуугаад, хадын үндэрhөө хабатай түргэнөөр hолжорхоhоо хэн арсахаб. Булад эритэ конькигаар ялалзан байhан елүүр дахан эрьелдэхэдэ яаhан зохид бэ.

Баранай дура татадаг Байгал далай дээрэ гү, гайгүй зохид Галуута нуур дээрэ гү, сэлгеэ hайхан Яруунын сөөрэмүүд, Сэлэнгэ, Үдэ, Сүхэ мүрэнүүдэй гол, тохойнууд дээрэ гү хамаагүй, соолго сооложо, алгана хөөлэнтин, тула сурхай хахуулаар татажа гаргаад, загаhанай жангалтама шүлэ уужа hуухада хэды сэнгэлиг бэ, юунтэй жэшэхээр бэ. Арба, табаадаараа ан арьяатаниие, хэрмэ, шандага агнажа ябахаhаа хүхюун юу байха бэлэй.

Хэды hайхан, хэды задарюун бэ даа, манай Байгал шадарай үбэл. Энэ гоё сагые гэртээ hуужа, город, тосхон соогоо хэсэжэ алдахаар аал? Үгы бэд даа. Амаралтын үдэр аглаг hайхан дайдамнай бидэниие далланал.

УЛААН-ҮДЭ хотые тойроод, дуулим hайхан Дээдэ-Онгостойдо ажалшадай амарха, аяншалхада туhалха зургаан бааза түхеэрэгдэнхэй. Тэдэндэ хоёр мянгаад гэхэ гү, али нёдондо үбэлэйхиhөө гурба дахин олон сана, городой стадионуудта хоёр дахин олон коньки бии болонхой. Энээнhээ гадна завод, фабрика, совхоз бүхэндэ профсоюзай комитедүүдэй мэдэлдэ спортивна эдэ хэрэгсэлнүүд байхал. Амарха, сэнгэхэ арга хаа хаанагүй бии, гансал залиршагүй зориг хэрэгтэй.

Ажалшадай, hурагшад, студентнэрэй амаралтынгаа үдэр аятай зохидоор үнгэргэхэдэнь профсоюзуудай месткомууд, фабзавкомууд, обкомууд, облпрофсовет нэн түрүүн туhалха үүргэтэй. Энэ талаар Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой, тэндэхи профсоюзай хүтэлбэрилэгшэд ехэ юумэ хэнэ. Котокель, Сурхайта нуурнууд дээрэ хүдэлмэришэдэй амархадаа загаhа агнаха, амарха баазанууд түхеэрэгдэнхэй. Тимлюгэй цемент-шиферэй заводойхид Байгал далай дээрэ тиимэ байратай.

Городой ажалшадые амаралтын үдэр, субботодо зөөхэ тусхай вагонууд, автобусууд бии болоно байна. Саяхан үбэлэй амаралтын үедэ Улаан-Үдэ городой ахалагша классуудай 300 hурагшад Посольскдо эмхидхэгдэhэн баазада 12 үдэр амараа. Зуун hурагшад аяншалгын тусхай поездоор Наушки хүрэтэр ошоод, Хяагта городоор ябажа ерэhэн байна.

ТИИГЭБЭШЬЕ ажалшадай, hурагшад, студентнэрэй үбэлдөө амаралтын үдэр аяншалха, сэнгэхэ, агнаха гэхэдэнь hаад тойбо татадаг юумэн олон. Профсоюзуудай олохон месткомууд, фабзавкомууд хүдэлмэришэдэй воскресенидэ хээрэ гаража, сэбэр агаарта, хүхюун сэнгэлигээр амарха хэрэгые эмхидхэжэ шаданагүй, энэ талаар промышленна предприятинуудта, эмхи зургаануудта бии байгаа арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй. Жэшээнь, Улаан-Үдын ноохо угаадаг фабрикада ехэнхидээ залуушуул ажалладаг. Теэд тэндэхи профсоюзай фабком, фабрикын хүтэлбэрилэгшэд воскресенидэ хүдэлмэришэдөө сэбэр агаарта хүхюун сэнгэлигээр амаруулха гэжэ орой бодомжолноошьегүй. Мүн хүдөөдэ, олонхи совхозуудай рабочкомууд, директоци болон партийна организацинууд хүдэлмэрилэгшэдэй амаралтада огто анхардаггүй байна.

hүүлэй жэлнүүдтэ ажалшадай, hургуулиин hурагшадай, студентнэрэй түрэл нютаг, дайдаараа аяншалга, амаралтын үдэр хээрэ гаралга урдынхитай жэшээгүй ургаа, мүн туризмын материальна хэрэгсэлнүүдшье хэдэн дахин ехэ болоо. Теэд мүнөө үедэ туристнуудай клуб Улаан-Үдэ хотодомнай хаагдашанхай. Энээниие тэсэшэгүй.

Промышленна предприятинууд, эмхи зургаанууд, институдууд, болон совхозууд ажалшадай амаралтын үдэр үнгэргэхэ баазануудые түхеэрхэ, хүнүүдые зөөхэ тусхай автомашина, автобусуудые табиха болоно.

Воскресенидэ hайнаар амарбал, ерэхэ зургаан хоногто бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ, hайнаар hуралсаха, оюун бэлигээ хүсэдөөр гаргаха арга хүн бүхэндэ олгогдохо ха юм.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 13 (10999) | 1966 оной январиин 16, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

УЛААН-ҮДЭ ХОТЫН XXXIII ПАРТКОНФЕРЕНЦИ

Үсэгэлдэр Улаан-Үдын городской партийна XXXIII конференци хүдэлмэрэе үргэлжэлүүлбэ.

Уржадэрэй үдэшын заседани дээрэ КПСС-эй Советскэ райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Сыренов**, шэлэй заводой слесарь нүхэр **Иванов**, локомотив-вагон заhабарилгын заводой дизельнэ цехэй мастер нүхэр **Торонов**, хүгжэмэй училищиин директор нүхэр **Дамбаев**, гэр барилгын комбинадай комплексно бригадын бригадир нүхэр **Пеоков** гэгшэд үгэ хэлэhэн байгаа.

Үсэгэлдэрэй үглөөнэй заседани дээрэ нэн түрүүлэн партиин Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Матвеев** үгэ абана. Удаань ЛВРЗ-гэй партийна комитедэй секретариин орлогшо нүхэр **Тугутов**, «Буржелезобетон» нэгэдэлэй нэгэдэхи филиалай бетонщик нүхэр **Мелкозеров**, Буряадай барилгын управлениин начальнигай орлогшо нүхэр **Восканянц**, «Байгал» журналай редактор, уран зохёолшо нүхэр **Бальбуров**, Буряадай республикын ниитын гурим сахиха министерствын парткомой секретарь нүхэр **Петухов**, Горпищеторгын директор нүхэр **Аржанов**, «Бурятэнергын» эрхилэгшэ нүхэр **Бутин**, Буряадай комплексно эрдэм-шэнжэлэлгын институдай парткомой секретарь нүхэр **Пубаев**, сэрэгэй частиин партийна организациин делегат нүхэр **Бондарец**, городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр **Хабалов**, Железнодорожно районой партийна организациhаа делегат нүхэр **Федоров**, ВЛКСМ-эй городской комитедэй секретарь нүхэр **Алексеева**, республикын хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжые хангалгын министр нүхэр **Еремин**, Зүүн Сибириин технологическа институдай ректор нүхэр **Фролов**, Улаан-Үдэ станциин локомотивна депогой цехэй партийна организациин секретарь нүхэр **Александров** гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Городской партийна конференци дээрэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. У. Модогоев** дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Үгэ хэлэлгын hүүлээр КПСС-эй горкомой тоосоото үе соо ябуулhан хүдэлмэридэ сэгнэлтэ үгэhэн, мүн дэлгэрэнгы тогтоол нэгэн дуугаар баталан абаhан байна. Тэрэшэлэн городской партийна организациин шалгалтын комиссиин тоосоое баталба.

Удаань КПСС-эй горком, мүн городской партийна организациин шалгалтын комисси шэнээр hунгагдаа.

КПСС-эй ГОРКОМОЙ ПЛЕНУМ

Улаан-Үдын городской партийна XXXIII конференцээр hунгагдаhан городской комитедэй түрүүшын пленум зарлагдажа, тэндэ эмхидхэлэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэ.

Партиин горкомой нэгэдэхи секретаряар **В. Г. Бирюков**, секретарьнуудаар **С. В. Ангапов, Ф. И. Ченкиров** гэгшэд hунгагдаба.

КПСС-эй горкомой бюро hунгагдажа, тэрэнэй составта **Ангапов С. В., Бирюков В. Г., Захаров Б. Г., Исаев С. И., Кочетов Д. В., Петров И. И., Сахьянов В. А., Сыренов А. С., Хабалов С. М., Ченкиров Ф. И., Эрдынеев Д. Р.** гэгшэд оруулагдаба.

Тэрэшэлэн партиин горкомой таhагуудые даагшанарые пленум баталба. Партийно-эмхидхэлэй таhагые даагшаар **Авдохина М. Г.**, пропаганда ба агитациин таhагые даагшаар **Сергеев Г. М.**, промышленно-транспортын таhагые даагшаар **Лоскутов Н. Н.**, захиргаанай-худалдаа наймаанай органуудай таhагые даагшаар **Серебряков С. М.** гэгшэд баталагдаба.

* * *

Городской партийна организациин шалгалтын комиссиин заседани боложо, тэндэ **В. И. Безносов** комиссиин түрүүлэгшээр баталагдаба.

А. Н. КОСЫГИН Индиин президенттэй уулзаба

ДЕЛИ, январиин 14. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Дели городhоо мордохынгоо урда тээ Индиин президент д-р С. Радхакришнантай уулзаба. А. Н. Косыгин д-р Радхакришнан хоёрой хоорондо хани ёhоной халуун хөөрэлдөөн болоо.

А. Н. КОСЫГИН Кабул ерэбэ

КАБУЛ, январиин 14. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, мүн тэрээнтэй суг ябалсаhан хүнүүд мүнөөдэр Делиhээ Кабул ерээ.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ҮБЭЛЭЙ ХУРЬГА АБАЛГА ТУХАЙ

1966 оной январиин 10-най мэдээн

Аймагууд	Бүхыдөө абтаhаниинь: 1966 оной 10 хоногто	1965 онойхитой сасуулхада
Баргажанай	193	—
Бэшүүрэй	3249	—
Зэдын	6423	7000
Яруунын	953	2981
Загарайн	3388	—
Хяагтын	8500	9932
Мухар-Шэбэрэй	4580	9143
Сэлэнгын	2801	—
Түнхэнэй	4245	3325
Улаан-Үдын	5998	6758
Хоринин	4419	5152

Үбэлэй хурьга абалгын эхилhэн сагhаа хойшо түрүүшын мэдээн абтаба. Республикымнай хонишод мүнөө үедэ харюусалгатай хүдэлмэри үнгэргэжэ байнхай. Январь сарын 10 үдэрэй туршада 45 мянган хурьгад абтаад харууhалагдажа байнхай. Тэрээнhээ гадна, зарим ажахынуудта декабрь hара соо нилээд олон хурьгад түрэhэн, хамта 5500 тул абтаhан байгаа. Мүнөө үедэ Зэдын аймагай Тоориин, Өөрөй совхозуудта эгээл олон хурьгад абтаад байна. Эдэ ажахынуудта тус тустаа 3 мянга гаран хурьгад абтаад, гарза хоролтодо оруулагдаагүй. Тиихэдэ Хориин совхозой түрүү хонишон Михаил Степанович Попков нёдондо республикын хонишодой дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ түрүү ябалсаhан. Мүнөө жэлдэ энэ хонишон баhал hайнаар ажаллажа, хамта 200 гаран хурьга абаа.

Худэриин, Пограничнэ совхозуудта, Бэшүүрэй аймагай «Дружба», Загарайн аймагай «Гигант» колхозуудта нилээд олон хурьгад абтанхай. Республикымнай түрүү хонишод: Хориин аймагhаа нүхэд Сотников, Тогмитов гэгшэд, Улаан-Үдын аймагhаа нүхэр Мясниковой хүтэлбэрилдэг отарынхид түрүүшын зуугаад хурьгадые түлжүүлжэ байна. Борьёогой совхозой түрүү хонишод нүхэд Дуринов, Гомбожапов, Цыренов гэгшэд, Баргажанай түрүү хонишон Шалсама Ламажаповна Цыремпилова, Зэдын түрүү хонишон Гомбосурун Гончиковна Цыремпилова гэгшэд үбэлэй түл абалгые эмхидхэл hайнтайгаар угтажа байнхай. Эдэнэр январиин hүүл багаар түрүүшын хурьгадые абажа эхилхэ юм.

Үбэлэй түл абалга эмхитэйгээр үнгэржэ байна гээшэ. Хэрбээ республикымнай хонишод энэ харюусалгатай хүдэлмэрээ hайнаар эмхидхэжэ, абаhан хурьгадаа гарза хоролтодо оруулангүйгөөр түлжүүлбэл, энэ жэлдэ абаhан уялгаяа дүүргэжэ шадаха байха. Тиигэбэшье мүнөө жэлдэ түл абалгын үедэ хүдэлмэрээ hайнаар эмхидхэхын тулада юу хэгдэхэ байнаб гэбэл: нэн түрүүн хонидой харууhалга, эдеэлүүлэлгые гуримтайгаар үнгэргэхэ. Энэ жэлдэ саhан ехэ, хүйтэн. Тиимэhээ бии байhан үбhэ тэжээлээ гамтайгаар гаргашалхын тулада отарануудай хонишод бүхэн оролдохо, эхэ хонин бүриие тусгаар зохёогдоhон рационой ёhоор эдеэлүүлхэ ёhотой.

Саhа ехэтэй үбэлэй боложо байhан дээрэhээ харууhалагдажа байдаг эхэ хонид ехэнхи сагтаа газаа, хото хорёо соогуураа байлгагдаха болоно. Ушар иимэhээ хонидой байдаг бүтүү байрануудые шииг нойтогүй байлгаха ёhотойбди. Тиихэдэ хонидые олоорнь нэгэ газарта байлгажа болохогүй. Мүнөө жэлдэ хурьгатай хонидые олоорнь байлгангүйгөөр харууhалhан дээрэ. Хонидые дан олоорнь нэгэ газарта байлгажа эдеэлүүлхэдэ, үсөөнөөр байлгаhанда орходоо муу байдаг. Энээнhээ боложо зарим хонид муугаар эдеэлжэ, тэнхээ тамираа hулараажа магад.

Сагай эрхэ байдал хаража, иимэ дурадхал оруулагдана. Мүнөө жэлэй түл абалгын харюусалгатай үедэ отара бүхэндэ ажаллажа байhан хонишод ажалдаа анхаралтайгаар хандаха, үбэлэй үедэ абтаhан хурьгадые гарзада оруулангүйгөөр, хонидоо төбир тарганаар ондо оруулхын хойноhоо оролдохо болоно. Үнгэрhэн жэлые абажа үзэхэдэ, манай республикын хонишод муу бэшээр ажаллаhан байгаа. Колхоз, совхозуудта урзанданайхиhаа 100 мянган толгойгоор олон хурьгад абтаа hэн. 101 хонишодой бригада республика дотороо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ илажа гараа.

1966 ондо республика доторнай мүрысөөн бүри үргэнөөр дэлгэржэ, хонишон бүхэн «Республикын түрүү хонишон» гэhэн нэрэ зэргын түлөө тэмсэхэ байна. Тиимэhээ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд хонишодой ажал хэрэгтэ бодото туhаламжа үзүүлхэ, ажалай амжалта туйлаха хэрэгтэнь туhалха зэргэтэй.

Ф. ЗУБЕНКО,
Республикын хүдөө ажахын министерствын главна зоотехник.

ТҮРҮҮШЫН ТУЛ

БАРГАЖАН. Эндэ үбэлэй хурьгад абтажа, түлэг дундаа ороо. Мүнөө аймаг дотор 700-гаад хурьгад абтаад, гарзагүйгөөр тэнжээгдэжэ байнхай. Хурьгадые олоор абагшадай дундаhаа Баргажанай совхозой И. И. Степановай даадаг отарынхид hайн амжалтатай. Мүнөө эдэнэр хамта дээрээ 300-гаад хурьга абаад ябана. Мүн Хурамхаан. Аргадын совхозуудта 150—200-гаад хурьган абтаба.

В. ГАРМАЕВ.

ХАНИ ХАЛУУН УУЛЗАЛГА, ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

СССР-эй ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА ДЕЛЕГАЦИ ДАРХАН ХОТОДО

ДАРХАН, январиин 14. ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд А. Шаронов, Г. Ходулин иигэжэ мэдээсэнэ:

Совет айлшад Дарханда барилгын предприятинуудтай танилсаба. Тэрэнэй hүүлээр советскэ делегаци монгол-совет хани барисаанай нэрэмжэтэ хүдөө ажахын нэгэдэлэй нэгэ бригадада ошоо. Монгол арадай гуримай ёhоор, ажалшад хүндэтэ айлшадтаа хүндын дээжэ болохо мүнгэн аяга соо hү хээд, хадаг бариhан байна.

Советскэ партийно-правительственна делегаци Арадай Монголой хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадтай суг хамта городой шэнээр баригдаhан гэр байрануудые хараа, Советскэ Союзай туhаламжаар бодхоогдоhон Дарханай теплоэлектроцентральда ошоо. Тэндэ энэ станциие ашаглалгада оруулhанай ёhолол болоhон байна.

hүүлээрнь промышленна барилгын комбинадай металлоконструкциин цех соо монгол-совет хани барисаанай олон хүнэй хабаадалгатай митинг болоо. Митингые МНРП-гэй Дархан городой комитедэй нэгэдэхи секретарь Б. Дамдин нээбэ.

Митинг дээрэ советскэ барилгахабсаралгын трестые хүтэлбэрилэгшэ А. М. Семенов, Дарханай теплоэлектроцентралиин халаанай начальник Д. Оюнчимэг, бригадир Мороз гэгшэд үгэ хэлээ.

МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал трибунада гаража үгэ хэлэбэ.

Митингдэ хабаадагшадай халуун угталга доро советскэ партийно-правительственна делегациие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев удаань үгэ хэлээ.

Ю. Цеденбалай, Л. И. Брежневэй үгэнүүд ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, үни удаан альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ таhалдаа.

Нүхэр Ю. ЦЕДЕНБАЛАЙ үгэhөө

ДАРХАН, январиин 14. (ТАСС-ай тусхай корр.). Дархан городто болоhон хани барисаанай митинг дээрэ МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал иигэжэ хэлэбэ:

Дарханай барилгашадай интернациональна бүлэдэ манай хүндэтэ айлшад—КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежневээр толгойлогдоhон Советскэ Союзай партийно-правительственна делегациин гэшүүдтэй суг хамта ерэhэндээ бидэнэр, МНРП-гэй ЦК-гай, МНР-эй правительствын гэшүүд тон ехээр баярлажа байнабди. hайн hайхан айлшалалгадань, хани барисаанай, аха дүүгэй айлшалалгадань амжалта хүсэжэ, манай орондо баяр баясхалангаар айлшалхыень хүндэтэ айлшадтаа халуун зүрхэнhөө хүсэе, нүхэдүүд.

Дэлхэйн түүхэдэ шэнэ шата нээhэн Агууехэ Октябриин социалис революци хани барисаа, эб найрамдал, эрхэ сүлөө, зол жаргал манай оронуудта түхөөгөө гэжэ саашань Ю. Цеденбал хэлэбэ. Энэ агууехэ зол жаргалые социалис системэ бүхы хүн түрэлтэндэ асаржа байна. Мүнөө социалис системэ дэлхэйн хүгжэлтын шиидхэхы хүсэн болонхой.

Үзэгдөөгүй түргөөр ургажа байhан Дархан город болбол арадуудай хани барисаанай, социалис интернационализмын үзэл сурталай бодото бэелэл болонхой. Эндэ совет, монгол болон бусад аха дүү арадуудай ажалша хүбүүдэй алтан гараар социалис Монголой шэнэ томо промышленна түб бодхоогдожо байна.

Хэрбээ бидэнэр гансахан өөрынгөө хүсэндэ түшэглөө гээшэ hаа, манай хизаарые иимэ богонихон болзорой туршада хүн зоной аша туhада иигэжэ үндэhөөрнь хубилгахын аргагүй hэн, гэжэ Ю. Цеденбал хэлэбэ.

МНР-тэ хүдэлжэ байhан совет мэргэжэлтэдэй ажал тухай, монгол, совет хүдэлмэришэдэй хамтын ажал тухай хэлэхэ зуураа, Цеденбал иигэжэ тэмдэглээ: Советскэ Союзай бүхы инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, үндэр мэргэжэлтэ хүдэлмэришэд, тэрэшэлэн монгол барилгашад баатар ажалаараа Дархан—Шарын-Гол гэжэ түмэр харгы, жэлдээ 1 миллион 100 мянган тонно шулуу нүүрhэ үгэхэ шулуу нүүрhэнэй уурхай, электрын хүсэ ехэтэй элшэ дамжуулха Дархан—Шарын-Гол, Дархан—Сүхэ Баатар гэжэ электролини, олон арбаад километр утатай газар дорохи барилга, томо элеватор, барилгын материалнуудые бүтээдэг хэдэн заводууд болон цехүүдые болзорhоо урид ашаглалгада үгөө. Мүн гэр байра бариха талааршье туйлай ехэ хүдэлмэри хээ.

Дарханай барилга монгол-совет хани барисаанай аша туhые дахин гэршэлээ. Энэ хани барисаан хадаа манай арадуудай хүбүүдтэ ямаршье бэрхэшээл болон хүшэр хүндэ байдалые дабахыень, ямаршье тулалдаае илажа гарахыень бүри мүhэн туhалаа. Мүнөө манай хаража байhан Дарханай жэшээ шэнги ажалай тэмсэлдэ, үгышье hаа, манай оронуудай дайшалхы хани барисаанай түүхэдэ нэгэнтэ бэшэ ушарhан ниитэ дайсантай тэмсэлдэшье илаабди.

Монголой Арадай Республикын саашанхи хүгжэлтын аша туhада шэн габьяатайгаар ажаллаhанайнь түлөө Дарханай барилга дээрэ хүдэлhэн совет мэргэжэлтэд болон хүдэлмэришэдтэ Монголой арадай үнэн зүрхэнэй баяр МНРП-гэй Центральна Комитедэй, МНР-эй правительствын үмэнэhөө Ю. Цеденбал хүргэнэ. Тэрэшэлэн аха дүү чехословак болон поляк мэргэжэлтэдтэ бодхоожо байhан предприятинууд дээрээ шэн габьяатайгаар хүдэлжэ байhанайнь түлөө баяр хүргэбэ.

Үгынгөө түгэсхэлдэ Ю. Цеденбал иигэжэ мэдүүлээ: Л. И. Брежневээр толгойлогдоhон манай хүндэтэ айлшадаар дамжуулан, КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй правительствада, агууехэ совет арадта манай орондо социалис байгуулалтын хэрэгтэ сэгнэшэгүй туhаламжа дэмжэлгэ үгэжэ байhанайнь түлөө манай парти, правительствын үмэнэhөө, бүхы монгол арадай үмэнэhөө үнэн зүрхэнэй халуун баяр хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ үгэhөө

ДАРХАН, январиин 14. (ТАСС-ай тусхай корр.). Мүнөөдэр Дархан городто болоhон хани барисаанай митинг дээрэ советскэ партийно-правительственна делегациие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев иигэжэ хэлэбэ:

Танай ороной эгээн томо барилга болохо Дарханай промышленна энергетическэ барилгые үзэхыемнай урихаhанайтнай түлөө советскэ партийно-правительственна делегациин үмэнэhөө баяр хүргэхыемни намда зүбшөөгыт. Танда, эндэ байлсагшадта, танаар дамжуулан, Монголой бүхы хүдэлмэришэн ангида, ажалша арад зондо бидэнэр Советскэ Союзай коммунистнуудhаа, бүхыдөө 230 миллион тоотой совет арадhаа аха дүүгэй, үнэн зүрхэнэй халуун баяр, үшөө тиихэдэ социалис байгуулалтадаа эгээн ехэ амжалта туйлахыетнай хүсэhэн үнэн зүрхэнэй юрөөл танда асараабди.

Саашань КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь иигэжэ хэлэбэ: Бидэнэр гансахан хүршэ орондоо айлшалжа ерэhэн бэшэбди, харин бидэнэр өөhэдынгөө эгээн дүтын хани нүхэдэйнгөө, нэгэн адли hанал бодолтой нүхэдэйнгөө дунда, үе сагаар шалгагдаhан, үнэн сэхэ, үнэхөөрөө аха дүү ёhоной хани барисаатай байhан арадай дунда байhаа бидэнэр тодоор мэдэрнэбди.

Монгол арадай гайхамшагта хүгжэлтын эгээн тодо гэршэ баримтануудай нэгэн гэбэл, Дархан аймагай промышленна хүгжэлтэ мүн болоно гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглэбэ. Эндэ монгол, совет, поляк, чехословак үндэhэ яhанай мэргэжэлтэд болон хүдэлмэришэд хани халуун бүлэ болон ажаллажа байна. Дархан болбол социалис интернационализмын бэелэн hалбаржа байhанай эли тодо жэшээ болоно гэжэ хэлэлтэй. Энээнтэй хамта социалис байгуулалтын Монголой дүй дуршал интернациональна ехэ удха шанартай гэжэ хэлэнгүй байхын аргагүй.

Монгол орон хадаа капиталис хүгжэлтые алад гаража, социалис общество байгуулгын харгы зам дээрэ дэлхэй дээрэ түрүүшээр гараhан орон мүн. Энэ үзэгдөөгүй харгы зам дээрэнь ехэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоо hэн. Зүгөөр Монголой Арадай Республикын ажалшад өөрынгөө марксистско-ленинскэ манлай болохо Монголой Арадай-революционно партиин хүтэлбэри доро, Советскэ Союзай, мүн бусад социалис оронуудай туhаламжа дэмжэлгээр түүхын ехэ удхатай үйлэ хэрэг бүтээгээ.

Саашань КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь түсэбтэ долоон жэлэй үедэ туйлаhан совет арадай ажалай амжалта тухай иигэжэ хэлээ.

Коммунис партиин, бүхы совет арадай ажабайдалда КПСС-эй XXIII съезд ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг болохо юм. Энэ съезд хадаа XXII съездhээ хойшонхи үе соо партиин хэhэн ажал ябуулгые зүбшэн хэлсээд, ойрын табан жэл соо манай ороной хүгжэлтые хараалха, коммунис общество байгуулха талаар партиин, совет арадай ээлжээтэ зорилгонуудые табиха юм.

Хани барисаан, харилсаа холбоон, харилсан туhалалсалга тухай Советскэ Союз Монголой Арадай Республика хоёрой хоорондохи шэнэ договор доро гар табилга хадаа манай оронуудай арадуудай хоорондохи аха дүүгэй хани барисаае хүгжөөлгэдэ туйлай ехэ удха шанартай байха гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Мүнөө үедэ, Америкын империализмын толгойлжо байhан уласхоорондын хархис хүсэнүүдэй, дайн сэрэг hүжэрөөгшэдэй зүгhөө эб найрамдалда дуратай вьетнам арадта, мүн бэеэ даанхай байхын түлөө тэмсэжэ байhан бусад арадта эсэргүүгээр эзэрхэг түримхэй дотолго хэжэ байhан сагта, эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдые нэгэдүүлэн жагсаажа, эзэрхэг түримхэй дотолгодо харюу үгэхын, эб найрамдал байгуулхын тулада оролдохо хэрэг илангаяа шухала болонхой. Тиин совет, монгол арадуудай, Советскэ Союзай Коммунис партиин, Монголой Арадай-революционно партиин, социализмын бусад оронуудай аха дүү арадууд болон партинуудтай суг хамта социалис хани барисаанай нэгэдэлые бэхижүүлхын, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхын, манай газар дэлхэйн бүхы түрүү хүсэнүүдэй нэгэдэлые бэхижүүлхын түлөө, эб найрамдалай болон арадуудай аюулгүйн байдалай түлөө эдэбхитэй тэмсэл ябуулжа байhандань бидэнэр совет хүнүүд омогорхонобди.

ДРВ-дэ СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ДЕЛЕГАЦИИН АЙЛШАЛЬhАН ТУХАЙ КОММЮНИКЕ

Вьетнамай ажалшадай партиин ЦК-гай, ДРВ-гэй правительствын уряалаар Советскэ Союзай делегаци Вьетнамай Демократическа Республикада 1966 оной январиин 7-hоо 13 болотор айлшалба. Советскэ Союзай делегациин составта КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, секретарь А. Н. Шелепин, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, секретарь Д. Ф. Устинов, КПСС-эй ЦК-гай таhагые даагшын нэгэдэхи орлогшо К. В. Русаков, СССР-эй МИД-эй таhагые даагша А. С. Чистяков, генерал-полковник В. Ф. Толубко, ДРВ-дэ байдаг СССР-эй элшэн сайд И. С. Щербаков гэгшэд оролсоhон байна.

ДРВ-дэ советскэ делегациин байhан тухай коммюнике соо иигэжэ хэлэгдэнэ: вьетнам арадай түлөөлэгшэд—хүдэлмэришэд, таряашад, сэрэгшэд, интеллигенци болон студентнүүдтэй делегаци олон тооной хани барисаанай уулзалга хээ. Хаа хаанагүй вьетнам арад Советскэ Союзай делегацида үнэн сэдьхэлэй дура хүсэлэлтэй байhанаа харуулаа.

Советскэ Союзай делегаци болон Вьетнамай ажалшадай партиин, ДРВ-гэй правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо хөөрэлдөөнүүд болоо. Эдэ хөөрэлдөөнүүд үнэн зүрхэнэй, бэе бэеэ аха дүү ёhоор ойлголсохо оршон байдалда үнгэрөө.

Вьетнамай зүгhөө эдэ хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадаа гэбэл: ПТВ-гэй ЦК-гай Түрүүлэгшэ, ДРВ-гэй президент Хо Ши Мин, ПТВ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ле Зуан, ПТВ-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй Национальна Суглаанай саг үргэлжын комитедэй түрүүлэгшэ Чьюнг Тинь, ПТВ-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй правительствын Премьер-Министр Фан Ван Донг, ПТВ-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй правительствын премьер-министрэй орлогшо, оборонын министр Во Нгуен Зиап, ПТВ-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, секретарь Ле Дык Тхо болон бусад хабаадалсаа.

СССР-эй, ДРВ-гэй делегацинууд Вьетнамда, Зүүн Урдахи Азида эзэрхэг түримхэй дайе Америкын империалистнуудай үргэдхэжэ байhантай дашарамдан, тохёолдоhон шанга байдал тухай hанамжаяа андалдаа, совет-вьетнам харилсаануудай зарим асуудалнуудые, уласхоорондын байдал тухай болон Советскэ Союзда, Вьетнамай Демократическа Республикада хабаатай бусад хэдэ хэдэн асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Америкын империализмын эзэрхэг түримхэй дотолгодо эсэргүү вьетнам арадай хэжэ байhан үнэн зүб тэмсэлые бүрин дэмжэжэ байhанаа, ДРВ-гэй правительствын дүрбэн пунктhаа бүридэhэн hанамжые, Урда Вьетнамай арадай хуулита түлөөлэгшэ болохо Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын национальна фронтын 1965 оной мартын 22-ой мэдүүлгэ дотор хэлэгдэhэн hанамжые бүрин дэмжэжэ байhанаа Советскэ Союзай делегаци совет арадай, КПСС-эй, СССР-эй правительствын үмэнэhөө мэдүүлбэ.

ДРВ-гэй экономикые хүгжөөхэ, бэеэ хамгаалха хүсэ шадабарииень бэхижүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ үнэтэ туhаламжа хүргэжэ байhанайнь түлөө, вьетнам арадай сүлөөрэлгын тэмсэлдэ түгэс дэмжэлгэ үгэжэ байhанайнь түлөө совет арадта, КПСС-тэ, СССР-эй правительствада ДРВ-гэй делегаци вьетнам арадай, Вьетнамай ажалшадай партиин, правительствын үмэнэhөө баяр хүргэбэ.

КПСС ПТВ хоёрой, СССР ДРВ хоёрой хоорондохи хани барисаанай харилсаануудай амжалтатайгаар хүгжэжэ байhандань хоёр тала ханамжатай байhанаа элирхэйлэн мэдүүлээд, хоёр партиин, хоёр ороной хоорондохи аха дүүгэй холбоо барисаае саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүдые зүбшэн хэлсээ, мүн экономикоёо хүгжөөлгэдэнь, бэеэ хамгаалха хүсэ шадабаряа бэхижүүлгэдэнь, Америкын империалистнуудай дотолгодо харюу үгэхэ хэрэгтэнь Вьетнамай Демократическа Республикада Советскэ Союзай зүгhөө саашанхи туhаламжа хүргэлгэтэй хабаатай тодорхой асуудалнуудые хаража үзөө.

Ханойдо Советскэ Союзай делегациин байха үедэ шэнэ хэлсээн баталагдаа. Энэ хэлсээн дотор Вьетнамай Демократическа Республикада Советскэ Союзай зүгhөө нэмэлтэ туhаламжа үгэхөөр хараалагдаба.

Советскэ делегаци КПСС-эй ЦК-гай үмэнэhөө Вьетнамай Ажалшадай партиин делегациие КПСС-эй XXIII съездэ хабаадахыень уряа.

Вьетнамай Демократическа Республикада Советскэ Союзай делегациин айлшалалга хадаа СССР ДРВ хоёрой хоорондохи аха дүү hанал нэгэдэлгын шэнэ гэршэ болоо, совет-вьетнам арадуудай хоорондохи, КПСС ПТВ хоёрой хоорондохи пролетарска интернационализмын ёho гуримууд дээрэ үндэhэлhэн эбдэршэгүй хани барисаа, дүтын хани харилсаа саашадань бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала шэнэ нэмэри боложо үгөө гээд коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ЁҺЫН ТЭДЫДЭ, ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭХЫН НЭРЭДЭ

«...Партийна суглаан болохо. Зүбшэхэ зүйл: «Залуу үетэнние хүмүүжүүлгэдэ коммунистнуудай бэелүүлхэ үүргэ, харюусалга тухай».

Имэ соносхол Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын нэгэдэхи отделениин контородо тээсгэн няалгаатай байһан. Отделениин партийна эхин организациин суглаан үдэшын 7 часта эхилхэ ёһотой байгаа.

Түрүүлэн хэлэхэдэ, тус организаци ажахы соогоо томохонинь гэжэ тоологдодог. Хамта 38 коммунист эндэ ажаллана.

Суглаанай эхилхэ сагай тулажа ерэхэдэ, зал соо арбаад хүн сугларанхай. Үшөө хүнүүд ерэхэ бэзэ гэжэ нилээдхэн хүлеэгдэбэ. Партийна организациин секретарь Михаил Дмитриевич Круглов суглаа нээхэ тухай асуудал олоной үзэмжэдэ табиха зуураа. нигэжэ мэдээсэбэ: «суглаанда 15 коммунист ерээ. 11 хүн үбшэлһэн шалтагаанаар, 9 хүн ямаршье шалтагаангүйгөөр ерээгүй. 2 хүн албан хэрэгээр командировкодо гаранхай».

Бүхы коммунистнуудай хахадһаа үсөөниинь суглаанда ерэбэшье, үбшэлһэн зонуудай тоое харада абажа, суглаан нээгдэһэн байгаа. Тиигээгүйдэншье аргагүй байжа болоо. Ерэһэн зонуудай малай гүүртэ, отарануудаар хүдэлдэг, тэдэнние тэндэһээнь суглаа хураалда дахинаа дуудажа байханшье бэрхэтэй.

Суглааншье эхилжэ, зүбшэхэ зүйлдөө орохо болобо. Теэд эртээнһээ соносхогдожо, коммунистнуудай үзэмжэдэ табигдаһан гол асуудалаар — «Залуу үетэнние хүмүүжүүлгэдэ коммунистнуудай бэелүүлхэ үүргэ, харюусалга тухай» гэһэн асуудалаар элидхэл хэхэ хүниинь байбагүй.

Парторг нүхэр Кругловой тайлбарилһанай ёһоор, элидхэлшэ — Ивалгын дунда һургуулиин һуралсалай таһагые даагша нүхэр Этингов суглаанай хэзээ болохо тухай дуулаһан, һайн мэдэһэн, байбашье, энэ үдэр үхибүүдэй концерт үнгэргэлсэхэеэ хүршэ тосхоноо ябашаһан байба.

Нүхэр Этингов коммунист хүн юм. Зүгөөр ондоо партийна организациин бүридхэлдэ байдаг. Багша байһан тула одоол ургажа ябаһан үетэнние хүмүүжүүлгэдэ сэхэ хамааралсаха хүн. Һанахада, партийна суглаанда ямаршье ажалаа орхижо ерэхээр лэ. Тэдэнэйл хаража, һургажа байһан үхибүүдэй хүмүүжүүлгэ тухай гол хөөрэлдөөнэй болохо байһаниинь элитэ.

Тиибэ ябашье, нүхэр Этингов суглаанда ерэбэгүй, өөрынгөө нүхэд коммунистнарые — үхибүүдэйнгээ түрэлхидые мэхэлһэн болоно. Энээнние ондоогоор, ямаршье гоё үгөөр, ямаршье шалтагаанаар сагааруулжа болохогүй гэжэ һанагдана. Сэхыень хэлэхэдэ, мэхэлээл хадаа мэхэлээ. Имэ хайша хэрэгээр партийна даабарида хандаха гээшэ огто болохогүй ябадал бэшэ гү? Ондоошье партийна организаци имэ даабари үгэһэн байг лэ — тантай хөөрэлдэжэ, зүбшөөлыетнай абаа ха юм.

Тингэжэ нүхэр Этинговэй гэмээр суглаан дээрэ хэлсэгдэхэ гол асуудалынь буруу һурэбэ. Удаань нүхэр Круглов коммунистнуудай политическэ һуралсал тухай асуудал зүбшэн хэлсэхэ дурадхал оруулба. Дурадхалынь дэмжэгдэжэ, өөрөө энэ асуудалаар мэдээсэбэ. Тус партийна организацида политическэ гэгээрэлэй нэгэ эхин һургуули (отделениин түб тосхондо), В. И. Ленинэй биографи шудалха нэгэ кружок (2-дохи бригадада) эмхидхэгдэнхэй. Хэшээлынь долоон хоногто нэгэ дахин таһалгаряагүй үнгэргэгдэнэ.

Тиигэбэшье коммунистнуудай һуралсалда тон ехэ дутагдал бии гэжэ партийна организациин секретарь мэдэрхэ баатай болобо. Юуб гэбэл, олон коммунистнууд ямаршье шалтагаангүйгөөр хэшээлдэ ябанагүй. Энээн тушаа хэдэн жэшээ харуулагдаба. Политгэгээрэлэй эхин һургуулида 35 хүн һуралсаха ёһотой (гурбан партийна организацинуудһаа). Харин хэшээлдэ 7—8 хүн ерэдэг. Энэмнай табанай нэгэ хубинь болоно бшуу. Һуралсалай жэлэй эхилһэнһээ хойшо суглаа зарлагдаһан үдэр болотор 9 хэшээл үнгэргэгдэһэн байна. Отделениин 15 коммунист энэ һургуулида һуралсахаар шиидэһэн байгаа. Теэд шиидхэынь шиидээд, хэшээлдэ ябадаггүйнь гайхалтай. Коммунист Дымбрынов нэгэшье дахин ерээгүй, коммунистнар Дымбрынова, Гомбоева, Булдаков, Лобанов гэгшэд оройдоол нэгэ дахин ерэһэн.

Имэрхүү байдал В. И. Ленинэй биографи шудалха кружогтошье үзэгдэнэ. Хэшээлдэнь 3—4 хүн ябадаг, бэшэниинь ерэдэггүй.

Эдэ баримтанууд хадаа коммунистнуудай политическэ һуралсал эмхидхэхэ ябадалда бэрхэтэй байдалай тохёолдоһые элитээр гэршэлнэ. Тиимэһээ суглаан дээрэ энээн тухай ехэхэн хөөрэлдөөн болохонь бэзэ гэжэ хүлеэгдэһэн байгаа.

Теэд бодото дээрээ тиимэ хөөрэлдөөн болоогүй. Парторгын мэдээсэһэнэй һүүлээр суглаанда байһан хэдэн коммунистнуудые бодхоожо, юундэ хэшээлдээ ябанагүйёта гэһэн асуудал табигдаба. Зарим харюунуудынь гэбэл:

Булдаков: тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ гансааран хүдэлөөб, сагни олдоногүй.

Дымбрынов: наһатай боложе байнаб. Ажал дээрээ эсэжэ, үдэшэндөө амарха баатай бологдоно.

Линченко: хэшээлдэ ерэхэ гэхэдэ машина байдаггүй (түб тосхонһоо 3—4 модоной газарта ажаһуудаг).

Үндэһэ баримталай шалтагаанууд гэхын аргагүй.

Һүүлээрнь парторг нүхэр Круглов үгэ абажа, хэшээлдэ ерэхэгүй ямаршье шалтагаан байха ёһогүй гэһэн тобшолол хэжэ, суглааншье нигээд дүүрэбэ. Тобшо тодорхой тогтоолшье абтаагүй.

Адаглажа байхада, энэ суглаан коммунистнуудай һанаһанда хүрөөгүй. Ямар ушарһаа зарим зомнай суглаандаашье ябадаггүй, хэшээлдээшье ерэдэггүй юм гэһэн асуудал олон нүхэд табиһан байна. Юундэ хэмжээн абтанагүй гээшэб?

Эдэ асуудалнууд дэмы гараа бэшэ. Коммунистнуудай дунда партийна журам тон һула. Энээн тухай хэды дахин хэлсэбэшье һаа, нэгэшье хүндэ шанга хэмжээн абтаагүй. Миин лэ хооһон хөөрэлдөөгөөр үнгэрнэ. Энэ суглаан дээрэшье коммунистнуудай табиһан асуудалнуудта харюу үгтөөгүй.

Партийна суглаан — коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ һургуули мүн. Теэд Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын 1-дэхи отделенидэ болоһон энэ суглаан имэ һургуули боложо шадабагүй. Гол шалтагаанинь гэбэл, огто бэлдэгдээгүй байшоо. Нэгэдэхеэр, соносхогдоһон асуудалаар элидхэл хэхэ хүниинь ерэбэгүй. Суглаагаа болюулхагүйн, хойшонь татахагүйн тула табиһан асуудалынь, хоёрдохёор, юрэдөөшье бэлдэгдээгүй байба.

Д. ЦЫБИКЖАПОВ,
манай тусхай корр.
Улаан-Үдын аймаг.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ДЭЛИСЭ ҮРГЭДЭНЭ

Үнгэрһэн жэлэй түсэбһөө гадуур 2 мянган тонно мяха үгэһэн, 4,5 миллион баанха консервэ хэһэн, мүн 5,5 миллион түхэригэй ондоо продукци үйлэдбэрилжэ, жэлээ түгэсхэһэн мяха-консервын комбинадай коллектив шэнэ жэлдэ шэнэ эршэмтэйгээр ажаллажа эхилбэ.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй эхинһээ ехэ бүтээсэтэйгээр ажаллаха, партиин XXIII съездые ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэжэ комбинадай хүдэлмэришэд оролдожо байнхай. Завод, цехүүдэй хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ малай гэдэһэ, дотор сэбэрлэхэ цехэйхид түрүүлжэ ябана. Энэ цехэй хүдэлмэришэд шэнэ жэлэй түрүүшын хоёр үдэрэй даабарие 20 процентээр үлүүлэн дүүргэһэн юм.

Комбинадай коллектив шэнэ жэлдэ хэхэ ажалаа тодорхойлбо. 1966 оной түрүүшын кварталай түсэбые съездын нээгдэхэ үдэр дүүргэхэ, даабариһаа гадуур 300 тонно мяха гаргаха, хоёр мянган баанха консервэ хэхэ, арад зоной хэрэглэдэг 20 мянган түхэригэй эд бараа үйлэдбэрилхэ гэжэ тэдэнэр хараалба.

Г. ХАРЧЕНКО.

ХАБАРЫЕ УГТАХААР БЭЛЭН

Мүнөө жэлэй тарилгын хүдэлмэридэ хэрэглэгдэхэ трактор, машинануудай заһабарие Түнхэнэй «Сибиряк» колхоз шэнэ жэлэй урда тээхэнэ дүүргэһэн байна. Колхоз бүхыдөө 55 трактортай. Тэдэнэйнь 30 заһагдаха байһан аад, булта заһагдажа дүүрэбэ. Колхозой механизаторнууд болон мастерскойн хүдэлмэришэд заһабариин хүдэлмэрие бригадно-узловой аргаар хэһэн байна.

Колхозой Еловкын отделениинхид тарилгада түгэд бэлэдхэлтэй. Тэндэхи механизаторнууд трактор, сеялкэ, культиватор, борной, плуг түрүүтэнээ сүм заһажа, бэлэн болгоо. Гадна үрэһэ хүрэнгээ сэбэрлэн, тарилгын шанарта хүргэн хааһан байна.

Түхэреэнэй, Түнхэнэй отделениинхид гараха февраль хүрэтэр плуг, борной мэтын зэр зэмсэгүүдые заһажа дүүргэхэ эрмэлзэлгэтэйгээр ажаллана.

Л. БОРХОНОВ.

ШЭНЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ АЖАЛАЙ ОХИН

Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулгын совхозой эрхим хонишон Дамба Будаевич Цыбикжапов үнгэрһэн жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 97 хурьга абажа,бүрин бүтэнөөр тэнжээһэн. Хонин бүриһөө 3 килограмм 300 грамм нооһо хайшаланхай. Табан жэлэй, түрүүшын жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа түлжүүлхэб гэжэ мэдүүлэн эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

Ториин совхозой һаалишан Т. Слесарева жэлэйнгээ даалгабарие ноябриин 20-до дүүргэһэн байгаа. Партиин XXIII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, 1966 ондо 32 мянган центнер һү һааха гэһэн уялга абаһан аад, тэрэнээ нүхэр Слесарева амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой эгээ гол — приборно цехэй коллектив партиин съездын нээгдэтэр даабариһаа гадуур 28 мянган түхэригэй продукци гаргаха уялгатай.

Слесарь—хабсаргагшад, комсомолшууд Люба Курбатова, Дмитрий Старинский гэгшэд халаанайнгаа даабари эдэ үдэрнүүдтэ 110—120 процент дүүргэнэ.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

Мүнөө эдэ залуухан басагад ээлжээтэ хэшээлдээ бэлдэжэ туха сүлөөгүй һууна. Түрэлхидэйнгөө үргэһэн тэжээһые тэгшэлжэ, эрхим һайнаар һурахые үнэн зүрхэнһөө оролдоно. Эрхимээр лэ һурагты. Бишыхан үхибүүдые һургаха хаһа сагтнай дүтэлжэл байна ха юм. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын багшанарай училищиин һурагшад занятидаа бэлдэжэ байнад.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ҺАНАЛ БОДОЛНАЙ ХУСЭЛДЭХЭ

Һаяшаг үнгэргэгдэһэн республикын хонишодой зүблөөндэ хабаадалсаһандаа ехэ баяртайб. Юуб гэхэдэ, нютаг бүриһөө сугларһан түрүү хонишодой, зооветеринарна мэргэжэлтэдэй, эрдэмтэдэй хөөрөөе шагнахада һонирхолтойшье, ажал дээрээ хэрэглэхээр зүйлнүүд ехэ олон ушараа. Республика дотороо мэдээжэ болоһон Зэдын аймагай суута хонишон Гомбо-Сурун Гончиковна Цыремпиловагай хайшан гээд, ямар аргаар хэдэн жэлдэ удаагаар зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абажа, гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлдэг тухайнь шагнажа угаа һонирхооб. Тиихэдээ хүнһөө нюуса, хэжэ шадахагүй орёо дүй дүршэлтэй бэшэ, харин хонишон бүхэнэй оролдолго эрмэлзэл гаргабал, дааһан ажалдаа ханамжатай, бодолтойгоор хандабал. ажалайнь һайн талые халан абамаар гэжэ шэбшээб.

Мүн лэ эрхимээр ажалладаг Сэлэнгын совхозой Дамби-Нима Аюшеев, Улаан-Үдын аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой Афанасий Мясников, Хэжэнгын совхозой Гамиля Гарифуллина болон бусад түрүү хонишодой ажал хэрэгүүдтэй танилсаад байхада урма баяртай байгаа. Хэрбээ бүхы хонишод имээр ажаллаад байбал, хэды ехэ ашаг олзо ажахыдаа оруулха гээшэб гэһэн бодол эжэлүүдгүй ороно. Зуун эхэ хонинһоо 95-һаа дээшэ хурьга абажа, «республикын эрхим хонишон» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн нүхэднай Зэдын, Хориин, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй аймагуудһаа илангаяа олон байгаа. Теэд манай аймагһаа оройдоол хоёрхон хүнэй байхадань досоогоо атаархагдажал һуугдаа гэжэ сэхэ хэлэлтэй. Манай суута хонишон Шалсама Цыремпилова жэл бүри 100 хонин бүриһөө зуу гаран хурьга түлжүүлнэ ха юм. Теэд бэшэн, бидэнэр юугээрээ дутанабибди, ямар шалтагаанһаа имэ гээгдэлдэ оронобибди гэһэн бодол гансата түрөө һэн.

Нютагаа бусахадаа сүг хүдэлдэг Гомбо Владимиров, Санжидма Владимирова гэгшэдтэеэ зүблөөнэй һүүлдэ түрэһэн шэнэ бодолнуудаа хэлсэжэ үзоод, ажал хүдэлмэреэ эрид хубилгажа, һайжаруулхаар хараалаабди. Тиихэдээ байгша ондо харууһалжа байһан 590 толгой хонидһоо толгой бүриһөөнь хурьга абаха зорилго табяабди.

Республикын хонишодой суглаанда хабаадагшын хөөрөөн

Хониноймнай байра колхозой центрһээ хоёр—гурбан модо болодог, «Нуга» гэжэ һөөл зохид газарта оршодог. Түл абалгын үедэ зооветеринарна мэргэжэлтэдэй эрьехэдэ, үбһэ тэжээл зөөхэдэмнайшье таарамжатай.

Үнгэрэгшэ жэлдэ ган гасуурһаа боложо, һолоомо, зелёнкоор хоморшог гээшэбди. Ушар имэһээ, абаһан тэжээлээ тон наринаар хубаарилжа, жэлые үнгэргэхэ зэргэтэйбди. Мүнөө үедэ түрэхэ хониднай шадал тамираар яһала һайнууд. Тиимэ байхынь тула бидэ бүри зунһаа оролдоо һэмди. Халуунай сагта адуулхадаа һурэгөө монсогойруулжархингүй, тараажа бэлшээхэ, орой болотор хорёодонь барингүй, үглөөнэй һэрюундэ эртэ гаргадаг байһамнай юутэгүй. Нэгэшье хони һубайруулхагүй гэжэ искусственна үрэжүүлгэ өөһэдөө хэһэмди. Тиихэдээ хонидойнгоо олонхиие үбэлэй һаранuудта, эртэ түрэхөөр үрэжүүлһэн байгаабди.

Манай нютагта хүйтэн үбэл болодог, ехэ саһанай ородог хада хашаа хорёогоо, байра байдалаа бүри дулаан байхада заһажа, һэльбэһэмди. Шэнэ абаһан түлэйнгөө һалхи, дороһоо хүйтэ абахагүйнь тула хурьгадайнгаа байра шабажа, шэглэжэ сагаадаһан, газаа талаһаань хаяалһан байнабди.

Январь—февраль һаранuудай түлэг хүйтэндэ хурьгадай байра 8—10 градус дулаан байха. Хони, хурьгадай набшаһата тэжээлдэ дуратай хадань зундаа яһала ехээр бэлдэгдэжэ асарагдаһан.

Тэнжээһэн хурьгадаа 20 килограммһаа дээшэ шэгнүүртэй болгожо, эхэнүүдһээнь амяарлаха хүсэлэнтэйбди.

Хэрбээ хонишодой бүхы оролдолго, шадабаряа гаргахада, колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй дэмжээгүй һаань, ажал хэрэгнай урагшаа ябахагүйнь мэдээжэ. Жэшээнь, нооһо абалгын халуун хаһын үедэ хайшада хүдэлхэ хүнүүдэй дуталдахада, оройдоошье урдань имэ ажалда ябаагүй һургуулиин үхибүүдые суглуулжа асардаг. Эгээл түрүүшынхеэ хүдэлһэн, хайшан гэжэ нооһо хяргахаб гэжэ заалгаагүй залуушуулай ядалдахань, дээгүүр хайшалхань эли ааб даа. Теэд, колхозой хүтэлбэрилэгшэд нооһо хайшалха сезонойнгоо дүүрэхэлээр нооһо абалгада хүбүүд, басагадые һургахаяа мартажархидаг байна. Тингэжэ һайн нооһомнай ехэхэн гээлтэдэ ородог юм. Нёдондо жэлдэ хайшалһан нооһомнай үшөөл багахан байгаа. Хонин бүхэнһөө 3 килограмм абтаа. Үнгэрэгшэ жэлэй түл абалгада дунда зэргын бэлэдхэлтэй байжа, зуун хонин бүхэнһөө 90 хурьга абаһан гээшэбди.

Байгша ондо урда жэлэйнгээ алдуу дутууе усадхажа, нэгэшье хурьга гарза хоролтодо оруулхагүй гэһэн хүсэлэнтэйбди. Түрүү хонишодой дүй дүршэл халан абажа, зооветеринарна мэргэжэлтэдэй заабарие наринаар сахижа, энэ жэлэй түл абалгые үнгэргэхэмнай.

Партиин XXIII съездын хүндэлэлдэ отарымнай хонишод улам эршэмтэйгээр ажаллажа, хубита бэлэгээ оруулхаар зоригжонхой.

Б. ЦЫРЕНОВА,
Баргажанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

„Буряад үнэндэ бэшэһэнэй һүүлээр

«АМАЛҺАНИИНЬ БАРДАМ, АБАҺАНИИНЬ ДУҺАЛ»

Имэ гаршагтай шүүмжэлхы статья манай газетын декабриин 15-най номерто толилогдоһон байгаа. Хэжэнгын совхозой фермэнүүдтэ һүнэй багаар абтажа байһан, зоотехническэ тоо бүридхэлэй муугаар табигдаһан тухай эндэ хэлэгдээ һэн.

— Статья соо заагдаһан дутагдалнуудые усадхахын тула совхозой дирекци, партийна комитет хэмжээнүүдые абаба,— гэжэ парткомой секретарь нүхэр Сангадиев редакцида мэдээсэбэ. Гангын фермэдэ гидролизно аргаар һолоомо эһээгдэдэггүй, искусственна һүн бэлдэгдэдэггүй байһанаа, мүнөө имэ арга хэрэглэгдэдэг боложо, нилээд ехэ һүн һаагдадаг болоо. Эндэхи малшадай дунда суглаан зарлагдажа, ажалайнь дутуу дунданууд, саашанхи зорилгонууд тухайнь хэлсэгдэбэ. Энээнһээ гадна, тус совхоздо тусхай семинар үнгэргэгдэжэ, зоотехническэ тоо бүридхэлые наринаар хэхэ тухай асуудал зүбшэгдэбэ.

Евгений ДОЛМАТОВСКИЙ

поэт

ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ АША ТУҺАДА

Үдэрэй үнгэрхэ бүри үргэн уужам Эхэ орондомнай Агуухэ Октябриин социалис революциин 50 жэлэй алдарта ой улам ойртоно. Энэмнай совет хүн бүхэнэй баяр баясхалантайгаар тэмдэглэдэг революционно һайндэрнүүдэй эгээл ехэнь болохо байнал. Энэмнай гүрэн түрын, бүхы арадай жабхаланта һайхан баяр байхынгаа хажуугаар, мүн совет хүн бүхэнэй ажабайдалдахи шухала шага болоно.

Түүхын байдалһаа абажа харахада, 50 жэл гээшэ тон багахан хугасаа ха юм. Теэд түүхэ гээшэмнай ондо ондоо үе сагуудта тад ондоогоор он жэлнүүдые һубарюулдаг, үйлэ хэрэгүүдые дабшуулдаг юмэл. Эгээл тиимэһээ Агуухэ Октябриин мандаһан 50 жэлые шэнэ үе саг гэжэ омогорхолтойгоор нэрлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди. Шэнэ социальна, экономическа байгуулалта мүндэлэн тогтонижожо, бүхы дэлхэйн байдалда, бүхы хүн зоной ажабайдалда асари ехэ нүлөө үзүүлээл, үзүүлжэшье байнал.

Теэд мүнөө бүхы дэлхэй тухай хөөрэхэ гэнэ бэшэб. Би мүнөө бүхы дэлхэйн зургаанай нэгэ хуби тухай, алдар суута 50 жэлэйнгээ ойе гайхамшагта зохёон байгуулхы ажал хэрэгээрээ угтахаар бэлдэжэ байһан Эхэ орон тухайдаа, Советскэ Союз тухай хөөрэхэеэ һананаб.

Октябриин революциин мандахада, би хоёртойхон байгааб. Тиимэһээ энэ агуухэ хубисхалай сасуутаншье бэшэ һаа, үетэниинь болохо байна бшууб. Юундэб гэхэдэ, бүхы оронтоёо хамта хэсүү бэрхэтэй үедэнь үйдаһан гашуудаһан, мүн баяр, жаргалыень хубаалдаһан байнаб. Би түүхэшэн бэшэб, поэдби. Мүн би Эхэ оронойнгоо алдарта замые хоёр нюдөөрөө хараһан хүн байна бшууб. Би мүнөө элдэб тоо, баримтануудые дурдахагүйб. Юундэб гэхэдэ, би экономист бэшэ, харин поэт бшууб.

Хүгжэлтын түүхэдэ алдар солоороо суурхаһан, гашуудал зоболоншье үзэһэн гүрэндэ түрөөб. Уран бэлиг түгэлдэр агуухэ арадай хаанта засагай, хүрэнгэтэн баяшуулай дабхар мүлжэлгэ доро зобожо байһан юм. Багша Ленин сэсэн мэргэн ухаагаараа коммунистнуудай парти байгуулаа. Владимир Ильич болон хубисхалша большевигууд ажалша арад зоной юу хүлеэжэ, хүсэжэ, бэдэржэ байһыень һайн мэдээ ха юм. Тэдэнэр хүнэй эрхэ сүлөөе ямар нэгэн гоё үгэ, хооһон уряа гэжэ заяандаашье һанадаггүй һэн. Тэдэнэр арад зоной хубисхалта тэмсэлые бодото байдалһаа удхалан гаргажа, энэ тэмсэлэй тон бэрхэтэй, хүшэр хүндэ байһыень хаража, ойлгожо, общественный хүгжэлтын жама ёһо уран мэргэнээр шудалжа, арад зоной аша туһада шадабари һайнтайгаар, бэлиг түгэлдэрөөр хэрэглээ бшуу.

Октябриин хубисхал хүн зоной аша туһада мандуулагдаа. Урда тээнь хэгдэһэн хэдэн олон революционнууд «хүнүүд эрхэ сүлөөтэй байхаар түрөөд, эрхэ сүлөөтэй зандаа ажаһууха ёһотой юм» гэһэн хүн түрэлтэнэй гэгээн һайхан хүсэл эрмэлзэлые бэелүүлжэ шададаггүй һаань, харин Агуухэ Октябриин хубисхал энээнние бодото дээрэнь бэелүүлжэ, газар дэлхэй дээрэ хүн зоной эрхэ сүлөөтэ байдал толотомо һайханаар мандуулаа.

Багша Ленин болон тэрэнэй хани нүхэд — большевигууд хүн бүхэнэй зүрхэнэй түлхюур олохо, олон түмэн зүрхэнүүдые нэгэн доро сохилуулха, олоной хүсэл эрмэлзэлые бэелүүлхээр бултыень шэглүүлхэ угаа бэрхэтэй зорилго урдаа табяа бшуу. Имэ асари ехэ зорилгын гэб гэнтэ, нюдэ сабшаха зуура бэелүүлэгдэдэггүйнь мэдээжэ. Эгээл тиимэһээ Совет гүрэнэй мандажа байгаа бүхы үеые революционно үе саг, социальна болон экономическа агуухэ хубилалтын үе саг гэжэ нэрлээ һаа, зүйтэй ха. Хүн бүхэндэ бодото жаргал түгөөхэ хэрэгтэ ганса үдэр хэды һайханшье һаа, юуншье бэшэ бшуу. 1917 оной октябрин 25 (ноябриин 7) түүхые хубилгаһан үдэр болоно. Энээнэй удаа үгытэй ядуу, үтэлһэн Госсие арад зондо бодото жаргал олгохоор хүсэн түгэс социалис гүрэн болгохо түйлай ехэ зохёон байгуулхы хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй байгаа. Зохёон байгуулагдаһан, мандуулагдаһан хамаг үйлэ хэрэгээрээ манай Эхэ ороной дабшаһан 50 жэлэй зам хэдэн зуугаад жэлтэй адлил.

Урданай үльгэр шагнахада, заримдаа ямаршье гоё байдаг һэм. Үгытэй хүнэй зол талаан боложо, гэнтэ баяжаад, жаргажа һуугаа һэн ха гэһэн үльгэр али олон хэлсэгдэдэг бэлэй. Теэд тэрэ үльгэр ганса нэгэн үгытэй хүн тухайл зохёогдоо бшуу. Хэды олон үгытэй зон саанань үлөөб, тиихэдэ тэрэ үгытэй байдалһаа мултаржа, баяжаһан хүн хэды олон хүнүүдые үгырүүлхэб?

Октябриин хубисхал диваажан ороной жаргал эдлэхэт гэжэ хүнүүдтэ хэлэдэггүй, гоё һайхан үльгэр онтохо хөөрэдэггүй һэн. Гэбэшье арад зондо анханайнь, ажалаараа байтуулһан баялигые барюулаа, бүхы ороноо хото, хүдөөтэйнь, завод, фабрикатайнь, ой модотойнь, тала нугатайнь эдлэхэ эрхэ арад зондо үгөөл.

Бүхы юумые бэлэн мүртэйгөөр һанаһанай хэрэггүй. «Минии», «хүнэй» гэһэн хур хурай хуушан ёһо гуримые аба абаһаар хубилгаха гээшэмнай амар хэрэг бэшэ. ... үгытэй байһан хүнэй мүнөө ... баян, гэнтэ бүхы зөөриин эзэн ... шохо гээшэ амар аал? Бүхы ... раа хүнэй юумэ хэжэ байтараа ... тэ ниитэ зоной, өөрынгөө түл ... дэлмэрилжэ орохо гээшэнь ... амар юумэн бэшэл!

Эдэ бүгэдэмнай түүхэтэ эрх... далтай хабаатайгаар бии ... хүгжэжэ байһан айхабтар орё... ха юм. Хүн бүхэнэй хубилан ... хэ, тэрэнэй үзэл бодолой ... ушар бүхы общественный хуби... һаа, бүхы газар дэлхэйн хуби... һаа дулдыдадаг.

— Октябриин революци ... юу олгооб, юу үгөөб? — гэжэ ... һаа асуугаа һаань, энэ ехэ һуб... халанта асуудалһаа далдирх... Юундэб гэхэдэ, наһан соогоо ... уулзаһан хэдэн мянган хүн... хуби заяан ухаан бодолдом һа... тиихэдэ өөрымни хуби заяан ... ойндом орохо. Энээнэй эсэстэ ... лол хэжэ: — Октябриин рев... жаргал тухай нангин бодоло... лүүлхэ хэрэгтэмнай бидэ бүт... туһалаа, — гэжэ хэлэхэ байна...

Гүйсэд дүүрэнээр хүгжэхэ ... шадабаряа эрхим һайнаар ... руулха арга боломжо хүн б... үгэһэн шэнэ, бодото һайхан ... лалтын бии болохын тулада ре... ци мандаа. Энээнэй урда тээх...

Агуухэ Октябриин 50 жэлэй ойдо

Шэдитэ биирэтэн

Буряадай драмын театртэ ороол һаатнай, фойень хоймор хана талаһаа буряад совет литературын үндэһэ һуури табигшадай нэгэн Х. Н. Намсараев урдаһаатнай илдам даруухаар энеэбхилэн шэртэхэ. Амиды мэндэ ябахадаа тон лэ иимэрхүүгээр энеэбхилэгшэ бэлэй. Теэд энэмнай амиды зохёолшон бэшэ, «Үүрэй толон» гэһэн мэдээжэ романай авторай дүрэ ха юм. Костюмаа сэлинхэй, галстук зүүһэн, энеэбхилэд гэһэн энэ үбгэжөөлэй урда зогсоходоо, аялдар зөөлэн абаризантай Должод басаганай, ажабайдалай шуургые гаталжа гараһан Цыремпил хүбүүнэй шэнжэ түхэлые, зүрхэ сэдьхэлэйнь гуниг зоболонтые яһала бодотоор, ямаршье хүнэй уярмаар бэшэжэ гайхуулһан зохёолшонтой хөөрэлдэжэ байһан шэнги һанагдамаар.

Үнэхөөрөөшье амиды классигтай уулзааб гэжэ этигэмээр зураха гээшэмнай тэнсэлгүй ехэ ажал, бэлиг, шадабари, нэтэрүү шанга оролдолго аяб даа. Энэмнай фото-зураг бэшэ, уран зураашын бүтээл ха юм. Теэд авторынь хэн бэ? «Даши-Нима Дугаровһаа ондоо хэн байха һэм» гэжэ хүн бүхэн харюусаха.

Иимэ юрэнхы харюу шагнахадаа, Д. Дугаров республикэ дотороо үнинэй мэдээжэ болоһон гэжэ ойлгонобди. Бүтээл бүхэниинь уран зураашада алдар соло асардаггүй аабза. Тиигэхын тула нилээдгүй удаан ажаллаха, хэжэ байһан зурагайнгаа вариантнуудые хэдэн дахин һэлгэхэ, һайн гэжэ һанаһан зүйлнүүдэйнгээ нэгые шэлэжэ абаха ушартай бшуу. Тиигээтүй һаа ямаршье бүтээл онсо өөрын нюургүй, нэгэл тиимэ бүүдэгэр шэнжэтэй болон гарадаг. Тиихэдэ хүнэй дүрсэ зурахаһаа хүшэр хүдэлмэри байдаггүй.

Хоца Намсараевай дүрсые Поликарповтай хамта бүтээһэн байна. Энэнь горитойхон амжалта гээшэ. Буряадаймнай уран зураашад зохёолшын дүрые урдаһаа зурахые эрмэлзэһэн юм. Теэд хэншье хабархаха шадалгүй гү, али нюур шарайень бодотоор харуулжа бираагүйһөө абяагүй ябаһан гэхэ. Дүрсэлмэл зурагууд хүнтэн маягай графика бэшэ бшуу. Тиимэһээ Д. Дугаров уран биирэеэ шэрэ бүхэн руу түлхеэгүй, үнгэ зуһэнэй угалзануудые ехэ наринаар хэрэглэһэн байна...

Заха хизааргүй нэмжээ үргэн тала, саһа бордоһо хиидхүүлһэн янгинама жабар, хүйтэндэ бээрэжэ даарахагүй ажалша бэрхэ хонишон. Иимэл һэн «Шэмэрүүн хизаар» гэһэн зурагайнь шэнжэ. Шэхэ хасар хүлдөөмэ хүйтэншье һаа, байгаалиин зэрлиг аашэ хүнэй зориг эрмэлзэлые хухалха шадалгүй гэһэн удхатай.

Сэхыень хэлэхэдэ, Д. Дугаровай зураһан олонхи зурагууд гансашье Буряад ороной шэнжэ түхэлые балшыса элирүүлнэ бэшэ, харин гэгээн гэрэлтэ ерээдүйн алтан ордон дархалалсажа байһан хүдэр бэрхэ буряад зоной образ тобойсо харуулна. Һаалишад ба малшад, хонишод ба таряашад, тэдэнэй арюун һайхан ажал хэрэгүүд— иимэл даа уран зураашын гол темэнь.

Илангаяа «Басага үдэшэлгэн» гэһэн зурагынь һонирхолтой. Үнэхөөрөөшье буряад арадай ёһо заншалай угалзата гоё зүйлнүүдые ехэ шадамараар хэрэглэн байжа бүтээһэн, ёһото буряад лэ зураашын хэһэн ажал гэжэ хараһаар лэ ойлгонобди.

Манай буряад угсаатан хурим түримөө хэхэдээ басагаяа тэмээгээр үдэшэдэг заншалтай һэмнай. Мүнөө энэ һайн һайхан ёһомнай мартагдажа эхилэнхэй. Тиигэбэ, ябашье энэ зурагай урда һанаа амархан зогсохын аргагүй. Буряад арадайнгаа гүнзэгы һайхан ёһо заншалай нэгэ зүйлтэй танилсаха, үндэр наһатай баабай. төөдэйнэрэйнгөө эрхилжэ ябаһан гуримые мэдэхэ аргатай болонобди. Мүнөө сагта тохёолдодоггүй зүйл зураашье һаань, иимэрхүү темые бодотоор харуулжа шадаһандань ехэ баясамаар.

Даши-Нима Дугаровай хэһэн хамаг бүтээлнүүд тухай дууһан хөөрэхын огто аргагүй. Гэбэшье дээрэ дурсагдаһан гурбан зурагуудынь уран зураашын нюур шарайе бодотоор элирүүлжэ, саашадаашье урагшатайгаар ажаллажа байхыень найдуулна.

Мүнөө бүтээжэ байһан зурагуудынь буряад арадай түүхын гурбан ехэ үе шатые (революциин урда тээхи байдал, граждан дайн, мүнөө саг) харуулха юм. Эдэ зохёолнуудаа Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойдо зорюулна. Мүн СССР-эй арадай артист Лхасаран Линховоиной дүрсэ зураха һанаатай.

М. ОСОДОЕВ.

ХАЖУУДАА НҮХЭРТЭЙ ЯБАХАДА

Шэбэртын заха хизааргүй тала. Хаа-яа хонидой отаранууд дайралдана. Зарим отаранууд айл нютагуудһаа аяар холо байдаг. Хонишод заримдаа бэе бэетээ хэдэн үдэрөөр уулзажа шададаггүй. Илангаяа үбэлэй сагта хонидой хурьгалжа эхилхэдэ ямар сүлөө байхаб?

Теэд талын хонишод бэе бэетээ һайн танил юм. Би нэгэтэ совхозой хоёрдохи отделениин хонишон Базарсада Бадмажаповтай уулзахадаа өөр тухайгаа хөөрэжэ үгэхые гуйбаб. Тэрэмни мэхэтэйшэгээр энеэбхилжэ:

— Өөр тухайгаа юу хөөрэхэбиб даа? Хонхолодо Доржи Бадмажапов гэжэ нүхэрни ажалладаг. Эгээ тэрээнтэй танилсаа хадатнай һонин байгаа. Ехэ амжалта түйладаг. Хэрбээ Доржотой танил хадатнай Дамба-Жамса Дондоков тухай хөөрэһүү...

Үнэхөөрөөшье би гайхабаб: энэ жэлдэ Дондоков хонин бүриһөө хэды хурьга абааб, нёдондо хэдые абааб—хуу мэдэжэ байба.

Нэгэтэ Балдановай гэртэ Дамба-Жамса Дондоков орожо ерэбэ. Гэрэй эзэн эхэнэр айлшандаа эдеэ хоол бэлдэжэ тухашарба. Дамба-Жамса шэбшэлгэтэй хэбэртэй, дуугайхан һууна. Эзэншье хөөрөөгөө эхилхэеэ яаранагүй. Эндэ айлшаниие яаруулха заншал үгы бшуу. Гэбэшье эзэн удаан тэсэбэгүй:

— Ямар хэрэгээр ябанаш?

Айлшан энеэбхилбэ:

— Дүй дүршэлэй хойноһоо ерээб.

— Тиигээ болбол, өөрынгөө дүршэл тухай хөөрэжэ үгыш. Һайн амжалта түйлааш.

— Ээ, нүхэр, намда юун дүршэл байхаб даа. Мэдэнэ гүш, Антон хэды хурьгадые абааб? Дүрбэдэхи отделенидэ ажалладаг, яагааб даа.

Базарсада сухалтайгаар тамхяа нэрэжэ эхилбэ.

— Антон тухай юу хэлэлтэйб? Хонидоо олоор гарзалуулаа. Өөдэо хаража энеэхэ, доошоо хаража уйлаха дуран хүрэнэ.

— Юун энеэдэн байхаб даа. Нэгэл совхоздо хүдэлмэрилнэ ха юм бибди. Базарсада һууриһаа түргэн шууд бодобо:

— Антомнай залуу дээрээ залхуу яяр хүн байна. Ажалһаань гаргаха хэрэгтэй. Теэд энээн тухай совхозой ноёдой толгой үбдүүжэн.

Дамба-Жамса бодобо:

— Юундэ ганса ноёд шиидхэхэ юм? Бидэнэр баһа совхозойнгоо эзэд бэшэ гүбди? Совхоз хэнэй юм? Иимэ хөөрэлдөөн гараха гэжэ орой һанаагүйб.—гээд, үүдэ түргэнөөр түлхин газаашалхаяа забдаба. Базарсада алдуу хэһэнээ мэдэжэ, мэгдэнгеэр:

— Хайшаа ябахашниб?—гэбэ.

— Антонтой уулзажа, хөөрэлдэхэмни.

— Хубсалхыемни хүлеэ.

Шуургалшаба. Харгы харагдахаа болинхой. Бэрхэтэйл даа иимэ үдэр харгыда гарахада. Теэд мүнөөхи хоёрнай Антоной отарын байрада хүрэжэ шадабад. Хонидойнь хашаа соо сошордон байшабад:

Кормушка гэжэ үгы, байра соогуур һалхин зайгуултана, ханануудынь сагаалагдаашьегүй. Иимэ байра соо түл абтажа эхилһэн байна.

— Би юу хэжэ шадахабиб? Теэд хонидниишье муунууд, муу хонидһоо—муу түл ааб даа...—гэжэ Антон һэнгэргүйгөөр хэлэбэ. — Ондоо ажалда оруулагты гэжэ гуйхамни...

Теэд Базарсада Дамба-Жамса хоёр тэрээнһээ һалахаар бэшэ.

— Хонидоо муудуулжархёод, хүндэ хаяхаа һанаа гүш? Үгы, бидэнэр зүбшөөхэгүйбди. Үдэр һүнигүй хүдэлмэрилжэ, отараа дээрээ гурим эмхидхээд ябаха хадаа яба...

Хоёр хонишон Антониие харааад лэ орхёо бэшэ, өөһэдөө туһа хүргөө юм. Нарай хурьгадай хойноһоо зүбөөр харууһалха тухай Базарсада хөөрэжэ үгэбэ. Тэжээл яажа гаргашалхаб, рацион ямар байхаб гэжэ Антондо Дамба- Жамса ойлгуулба. Ондоошье зүбшөөл үгэһэн юм. Бултыень тоолоодшье яалай.

— Дахин ерэхэл байхабди! Муугаар ажаллаһан зандаа хадаа бэедээ муулаарай,—гэжэ тэдэнэр хүхюутэй болоһон хонишондо бусаха дээрээ хэлээд һэн.

Һаяар Дамба- Жамса Базарсада хоёр дахин уулзабад.

— Антоной ажал хэрэг ямараар ябанаб, дуулаа гүш?

— Дуулааб даа. Хурьгадынь гарзалаагүй гэлсэнэ.

— Сүлөө саг оложо, ошожо ерэхэмнай гү?

— Заатагүй ошохобди...

Р. ДМИТРИЕВА.

ШУУРГАН СООГУУР

РЕПОРТАЖ

Модо зөөдэг ашаанай автомашина нэгэ харгыһаа гаран, нэгэ харгыда орон, умба зузаан саһан соогуур жүдхэнэ. Жолоошо Сергей Мосонов шофёроор оройдоо хоёрдохи һараяа хүдэлнэ. Урдань тракторист ябаһаншье һаа, автомашинада хүдэлөөд туршаха гэһэн байгаа. «МАЗ» машиные модо отолдог энэ ой руу түрүүшынхеэ жолоодобо. Танил бэшэ газар. Ябаагүй харгышье түлгүүтэй.

Харгын хажуугай хобоо хонхор саһаар булагдашанхай, мэдэхын аргагүй. Тэрэниие зайлажа гарахань бэрхэтэй. Ээлүүдгүй тэрээ руу орошохоёо һанагдана. Харгыһаа хажуу тээшээ заал·гажаа һаа, метр зузаан саһа руу орошоно. Түшаан боложо дайралдаһан трактор харгыдань оруулжа табяа. Тиигэжэ саашаа аалиханаар дабшуулагдаба.

Сергей гэмэрнэ:

— Түсэб таһалдахань. Үдэр бүхэндэ шахуу үргэлжэ саһан, шуурган. Иимэ жэл һая наашадаашье үзэгдөөгүй.

Ойн мододшье даажа ядатараа саһанда дарагдашоод, һалаа гэшүүһэдынь һанжын нугылдана. Түгсүүлнүүд түхэреэн сагаан малгай үмдэһэндэл түглылдэнэ.

Сергей газаа бага болгод гээд, подфарнигаа хүдэлгэбэ. Тиигэжэ хоёр час тухай саһа махан ябаһаар Саяпиха гэжэ участок хүрэжэ ерэбэбди.

Үшөө контородо байхадамнай Байгалай леспромхозой эрхим бригада тэндэ хүдэлдэг гэжэ хэлсээ бэлэй. Дүрбэ дүрбэн хүнтэй комплексно табан бригада тэндэ хүдэлнэ. Үдэрэй эдеэлэлгын үе байжа, модошодшье столоводоо. Хоёр бишыхан вагончигуудай нэгэн сооһоо участогай мастер Василий Григорьевич Пановые олобобди.

— Хии бараан һаатуулна, —гээд тэрэ һанаа зобонгёор хэлэнэ. —Үсэгэлдэр ехэ һалхитай байжа хүдэлөөгүйбди. Мүнөөдэр арбя нэгэ болоһон хойно тосхонһоо хүнүүд ерэжэ эхилбэ. Бульдозер бүхэли һүниндөө харгы сэбэрлээ. Тиигэн гэһээнь дахяад саһа хаяжархиба. Ноябриин түрүүшын хахадта иимэрхүү байжа, өөдтэй юумэ хэгдээгүй һэн. Теэд хоёрдохи хахадтань сэлмэжэ, шангашагаар хүдэлжэ мэлээ гээшэбди. Жэлэйнгээ түсэб декабриин юһэндэ дүүргэһэн байнабди,—гэбэ.

Участогтань модон элбэг. Отолжо эхилэн гэхэлээр тэрэ тойрон саһан үрхиржэ, ухаа тооһо таташана.

Модо ашахаяа байһан тракторай хажууда Василий Григорьевичтой хамта ошобобди. Тэндэ хүдэлжэ байһан хүнүүд саһа руу орошоһон модо малтан гаргана.

— Энэмнай бригадир Петр Колмогорцев гээшэ,—гээд Василий Григорьевич тэрээнтэй танилсуулна.

— Модоёо һайса сэбэрлэгты, —гээд мастер модоной гэшүүһэ сэбэрлэгшэдтэ хэлэнэ.

— Эрхим тракторист Мингалиев. Леспромхоздо хорин жэл соо хүдэлнэ. Хойто зүгэй Коми АССР-һээ манай эндэ ерэһэн юм, —гээд тэндэ байһан тракториттай уулзабабди...

— Хүдэлхэдэ хүнгэншье һаа, заримдаа хүлһэ гаргаданал гээшэ,—гээд модоной гэшүүһэ сэбэрлэгшэ Пантелей Маркович Дробот самсаяа харуулна. Самса дээрээ гансахан хамсыгүй хантууза үмдэжэрхинхэй, һахы һалаг.

— Ямар модон дайралданаб, хамаг юумэн тэрээнһээ болохо. Элбэг, бүдүүн модотой газарта орошоходо түсэб хододоо дүүргэдэдэг. Мүнөөшье муугаар хүдэлэгдэнэгүй, — гэлсэнэ.

Ябуул харахада, энэ бригадада үлүүшье юумэниинь үгы шэнги. Нүгөө бригаданuудтал адляар модо отолно. Али Ханини Мингалиевай трактор ондоохоноор хүдэлдэг байгаа юм аа гү гэһэн асуудал гарана. Энээн тухай мастер хөөрэнэ.

— Тус бригада ажалаа һайнаар эмхидхэнэ. Золотой ключиинхид харгы тухай һаналаа табидаггүй. Тиихэдэ манайхинда тиимэ һаатабари болодоггүй. Бүхы нюусамнай иимэл даа,—гэнэ.

Орой боложо, ой соо бүдэг бадаг гэшэбэ. Модо зөөдэг хоёр машина теплушкада олон хүниие һуулгаад участогһаа гарака. Ажалайнгаа үдэрые дүүргэһэн хүнүүдэй шарайда баярай ошо бадаранги, хүхюутэй, зугаатай.

Удаан саг соо үргэлжэлһэн саһа шуурган, шэмэрүүн хүйтэнһөө сухаряагүй хүнүүд иигэжэ хүдэлнэ.

В. ТОЛСТИХИН.

ҺУРГУУЛИ ДҮҮРГЭЛГЫН ШАЛГАЛТА ЯМАР БАЙХАБ?

1965—1966 оной һуралсалай жэлдэ Россин Федерациин һургуулинуудые дүүргэлгын шалгалтануудые үнгэргэхэ тухай инструкциие РСФСР-эй гэгээрэлэй министр баталаа. Элдэб түхэлэй 8-дахи классуудые дүүргэгшэд, юрэнхы бүхы һургуулинуудай 10, 11-дэхи классуудые, үдэшын (халаанай), заочно һургуулинуудай 11-дэхи классуудые дүүргэгшэд шалгалта бариха юм.

Совет һургуулинуудай ажабайдалдахи энэ шухала ушар тухай хөөрэжэ үгыт гэһэн гуйлтатайгаар РСФСР-эй гэгээрэлэй министерствын программно-методическа управлениин начальник В. П. Стрезекозиндо АПН-эй корреспондент хандаһан байна.

Һургуули дүүргэлгын экзаменууд дүтэлжэ байна. Энэ ушар һургуули дүүргэгшэдэйшье, мүн багшанарайшье һанаа сэдьхэл адляар зобооно. Залуушуул һургуули дүүргэмсээрээ ажабайдалай шэнэ замда гараха, багшанар — һуралсал-хүмүүжүүлгын талаар олон удаан жэлдэ олоһон дүй дүршэлөө согсолхо юм. Һурагшадшье, багшанаршье шалгалтануудтаа һайнаар бэлдэнэ.

Советскэ Союзда найман жэлэй һургуули уялгата ёһоор дүүргэхэ шухала байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ гэгээрэлэй министрэй инструкцинууд дотор түбхын түрүүндэ 8-дахи классуудые дүүргэгшэд тухай хэлэгдэнхэй. Тэдэнэр дүрбэн предмедээр—ород хэлээр (бэшэлгын, аман үгын), алгебра, арифметикээр (бэшэлгын), геометри, алгебраар (аман үгын) шалгалтануудые бариха юм.

Зарим предмедүүдые хари хэлэн дээрэ заадаг һургуулинуудта хари хэлээр, ород бэшэ һургуулинуудта—түрэлхи хэлээр шалгалтанууд нэмээгдэхэ байна.

10, 11-дэхи классуудые дүүргэгшэд дунда һургуулинуудта урдань баридаг шалгалтануудые бариха юм. Тэдэнэр литератураар сочинени бэшэхэ, алгебра, геометри, физикэ, хими, СССР-эй түүхэ, обществоведени, хари хэлээр аман үгөөрөө харюусаха байна.

10, 11-дэхи классуудта литератураар бэшэгдэхэ сочинени адли темэтэй байха. Гурбан темэ хүнэй дураар нэгэн доро дурадхагдаха юм. XIX зуунай литератураар, совет литератураар, дуратай темээр. Гурбадахи темэ шэлэгшэд уран һайханай совет литературын шэнэ зохёолнуудые зүбөөр хэрэглэхэ, бодомжолон шэнжэлгээр һургуулида олоһон дүй дүршэлөө хэрэглэхэ аргатай байха.

(АПН).

Доминиканска республикадахи байдал

ВАШИНГТОН, январиин 14. ТАСС-ай тусхай корр. В. Петрусенко иигэжэ дамжуулба:

Доминиканска Республикын ниислэлдэхи байдал дахинаа муудажа байна. ЮПИ агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, «баруунай тала баридаг бүлэг офицернүүд» Санто-Домингадахи коммерческэ радиостанциие эзэлээд, тусхайлан бэшэгдэһэн хандалгаяа Доминиканска хархис этэгээдүүдэй удамарша, оронһоо сүлэгдэһэн генерал Вессина гэгшын армида зорюулан дамжуулаа. Энэ генерал мүнөө Майамида (США) байдаг юм. Тэдэниие хилын саанахи дипломатическа хүдэлмэридэ эльгээхэ гэһэн саг зуурын президент Гарсиа Годойн захиралта дүүргэхэгүйень баруунай тала баридаг офицернүүд ба генералнуудые Вессин уряалһан байна.

«Нэйшнл Бродкастинг компани» гэдэг радио-телевизионно компаниин корреспондентын Санто-Домингаһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, зүрюу дамжуулгануудые хэдэг «баруунай талын» нюуса хоёр станци бии. Армиин хархис частьнууд үсэгэлдэр Гарсиа Годойн хэмжээнүүдые дэмжэжэ жагсаал хэһэн студентнэр тээшэ автомадаар, пулемёдоор буудаа. Нэгэ студент алуулһан, нүгөөдэнь шархатаһан байна.

«Вашингтон пост» газетын корреспондент Роберт Эстебрук Доминиканска Республикадахи һүүлэй ушар байдалые шэнжэлэн, Санто-Домингаһаа дамжуулһан мэдээсэл дотороо мүнөөдэр иигэжэ бэшэнэ: США-гай элшэн сайд Тапли Беннет, ОАГ-ай тусхай комитедэй түрүүлэгшэ, американска элшэн түлөөлэгшэ Банкер гэдэгүүд сэрэгэй удамаршадые гансата хилын саана ябуулха гэһэн шиидхэбэреэ болюулжа, «даамгай» ябуулга хэхыень «үгэдөө оруулха» һэдэлгэ гаргаа. Эдэ бүгэдэн дээрэһээнь тухайлхада, доминиканска генералнууд американска элшэн түлөөлэгшэдэй «зүбшэлые» үндэһэ болгон, Гарсиа Годойн шиидхэбэридэ эсэргүүсэнэ хаш. «Вашингтон постын» бэшэһэнэй ёһоор, генералнуудай энэ ябуулгань үнгэрэгшэ жэлэй сентябрь соо саг зуурын президент боложо Гарсиа Годойн томилогдоһонһоо хойшо Доминиканска Республика дотор үзэгдэһэн «эгээн ехэ буһалгаан» болоно.

Хилын саанаһаа

Ирагай хойто зүгтэ байлдаанууд болоно

ПАРИЖ, январиин 14. (ТАСС). Ирагай армиин частьнуудай ба курднуудай хоорондо шанга байлдаанууд болоно гэжэ Ирагай хилэдэ дүтэ байһан Иранай корреспондентнүүдэй мэдээсэлнүүдые дурдан, Франс Пресс агентство Тегеранһаа дамжуулба.

Франс Пресс агентствын тэмдэглэһэнэй ёһоор, һүүлэй үдэрнүүдтэ Сулеймани хотодо ойрошог, Ирагай сэрэгүүдэй мэдэлдэ байдаг Пенджвин гэжэ ехэ тосхоной түлөө илангаяа шанга байлдаанууд болоо. Иранай «Эттелаат» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, курднууд энэ тосхониие дахинаа мэдэлдээ оруулаад, Киркук хото тээшэ дабшажа ябана.

Һүүлэй байлдаануудай үедэ курднууд Ирагай правительственна сэрэгүүдтэ ехэ гэмтэл хохидол ушаруулаа гэжэ Иранай газетэ бэшэнэ.

Ирагай премьер-министр пресс-конференци хэбэ

БАГДАД, январиин 14. ТАСС-ай корреспондент Л. Вольнов иигэжэ дамжуулаа:

Ирагай премьер-министр Аль Баззаз пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, дотоодын ба гадаадын политикын зарим асуудалнуудта тогтобо.

Ирагай гадаадын политикань нейтралитедые үндэһэ болгодог юм. «Бидэнэр бүлэглэлнүүд гү, али нүхэсэлгэнүүдтэ хэзээшье хамжаагүйбди, саашадаашье тиимэ юумэнүүдтэ хамжаха һанал бодол бидэндэ байхагүй».

Социалис оронуудтай хүршэ ёһоной харилсаа хүгжөөхэ арга боломжонууд тухай асуудалда харюусаха зуураа, Ирагай премьер-министр иигэжэ мэдүүлбэ: «Ирак үнэндөө социалис гүрэнүүдтэй яһала һайн харилсаатай; тэрэнээ улам гүнзэгырүүлхэ байха. Манайхи социалис оронуудтай элдэб олон хэлсээнүүдые баталанхай юм, тэдээнтэй экономическа үргэн харилсаа холбоотой гээшэбди. Тэдээнтэй үргэн ехэ харилсаа холбоо бэелүүлхээр бэлэн байнабди» гэбэ.

ФРГ Ирак хоёрой харилсаан тушаа Аль-Баззаз иигэжэ мэдүүлбэ: Баруун Германитай Ирак харилсаагаа таһалһан байгаа, дипломатическа харилсаа һэргээлгын талаар ямаршье буулта хэхэ һанаашалгагүй. Ирак араб оронуудай хамтын политикые баримталха, араб оронуудай лигиин шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан ябуулга хэхэ байха.

Индиин министрнүүдэй кабинедэй заседани

ДЕЛИ, январиин 14. (ТАСС). Үсэгэлдэр Индиин Министрнүүдэй кабинедэй заседани боложо, Ташкентын Деклараци ба тэрээниие бэелүүлгэтэй холбоотой асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ гэжэ ПТИ агентство дамжуулба.

Мозамбигтахи байлдаанууд

ДАР-ЭС-САЛАМ, январиин 14. (ТАСС), Мозамбигай Кабу-Дельгадо, Ньяса провинцинуудта байдаг партизанууд үнгэрэгшэ жэлэй декабриин 7-һоо 21 хүрэтэрхи үе соо Португалиин колониальна армиин 90 гаран солдадуудые алаһан байна гэжэ эндэ мүнөөдэр тунхаглагдаһан, Мозамбигые сүлөөлхэ фронтын (Фрелима) коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Саашадаа тэндэ дурдагдаһанай ёһоор, Мозамбигтахи сэрэгэй байдал эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлшэдтэ мүнөө таатай зохид болоо. Португалиин колонизаторнуудһаа сүлөөлэгдэһэн районуудай арад зон буу барижа бодонхой. Сүлөөлэгдөөгүй районуудта нюуса хүдэлмэри улам ехээр ябуулагдадаг боложо байна.

Англиин парламентаринарые сүлэбэ

ЛУСАКА, январиин 14. (ТАСС). Урда Родезиһээ гаража ошохыень гурбан англичанда—Кристофор Роулэнд, д-р Брей, Энналс гэгшэдтэ дурадхагдаа. 24 часай турша соо энэ оронһоо гарахыень эдээндэ Урда Родезиин правительство захирһан байна. Англиин гурбан лейборист—парламентын гэшүүд Солсберидэхи гостиницануудай нэгэн соо Урда Родезиин байдал тухай асуудалаар Англиин политика тайлбарилхын тула нютагай зонтой уулзаһан байгаа ха. Тэрэ уулзалгынгаа эсэстэ тэдэнэр нютагай сагаан хархисуудта зада сохюулба.

Сайгоной засагаархидта туһална

БОНН, январиин 14. (ТАСС). Хүгжэжэ байгаа оронуудта туһалха асуудалаар бундестагай комиссиин түрүүлэгшэ Вальтер Кип гэгшэ Сайгоной засагаархидта «материальна туһаламжа» бүри ехээр үзүүлхэ гэжэ Баруун Германиин правительствын шиидхэһэнэй һүүлээр Вашингтон ниидэжэ ошобо. «Франкфуртер Рундшау» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Кип «Урда Вьетнамда Баруун Германиин зүгһөө үзүүлэгдэдэг туһаламжые американска хэмжээ ябуулганuудтай тааралдуулха арга боломжо тухай» асуудалаар США-гай конгрессэй депутадуудтай хэлсээ хэхэ юм ха.

Ядуу тулюур байдалтай

ВАШИНГТОН. (ТАСС). США-гай президент Л. Джонсоной мэдэрһэнэй ёһоор, Холбоото Штадууд дотор айхабтар тулюур байдалтай 35 миллион шахуу американецууд бии байна. Үлэсхэлэн хооһон байдаг олон миллион американецуудай байдал һайжаруулха гэбэл, 15 миллиардһаа бага бэшэ мүнгэ зөөри хэрэгтэй байна гэжэ экономическа дэбжэлтэ хангаха конференци гэдэгэй президент Леон Кейзерлинг мэдүүлбэ. Нёдондо жэл США-гай конгресс үгытэй ядуу байдалтай тэмсэхын тула оройдоо 1 миллиард шахуу доллар мүнгэ табиһан. Энэнь, «США-дахи олониитын ядуу тулюур байдалые» хубилгажа яашье шадахагүй байна.

байгуулалтанууд хүн зондо найдал баяр, зол жаргал түгөөхэ гэдэг лэ байгаа. Теэд, тэрэнь гэнтын ушарал, эрхэ байдалай ямар бэ даа нэгэ тааралдал гү, али бурханай үршөөл шэнги бэлэй.

Баруун гүрэнүүдээр ябахадаа элдэб хүнүүдтэй, тэрэ тоодо Советскэ Союзда мүнөө үедэ һалбаржа байһан янза бүриин бэлигые һайхашаадаг манай хани нүхэдтэй уулзажа, хөөрэлдэхэ ушар намда дайралдаа. Тэдэнэр манай ороной амжалтые арад зоноймнай шадабари бэлигтэй, ажалша бэрхэ байһанһаа болоо гэжэ тоолодог. Теэд яахаб, ямаршье арад өөрынхеэрээ бэлиг шадабаритай, ажалша бэрхэ ха юм. Гэбэшье манай ороной ажалшадай түйлаһан амжалта, бэлиг шадабариинь һалбаралта олон тоото гэнтын амжалтаһаа болоо гэжэ манда һай һанадагшье хүнүүд буруу ойлгоно. Эдэ бүгэдэ манай совет олониитын байгуулалтаһаа эхитэй юм. Совет засаг, тэрэнэй агуу ехэ үзэл бодол хүн бүхэндэ гайхамшаг һайхан хүгжэлтын зам нээжэ үгөө.

Экономикын удха шанарые доошонь дараха гэнэгүйб. Тусхай мэргэжэлтэн бэшэ хадаа, экономико тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэхэ аргамгүй. Гэбэшье манай совет экономикые мүнөө бүгэдэнэймнай экономико, хүн бүхэнэймнай экономико гэжэ нэрлэхэб. Поэт Маяковский шүлэг соогоо «минии фабрика» гэжэ бэшэдэг бэлэй. Теэд Эхэ оронойнгоо эзэн болоһон хэдэн миллион совет хүнүүдэй нэгэн тулалдаа, тиигэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэй байгаа.

Минии фабрика, минии гүрэн, минии арад... «Минии», «манай» гэһэн ойлгосын хэдыдээ, хайшан гээд нэгэ удхатай болоһые бидэ өөһэдөөшье ойлгоногүйбди. Иигэжэ гүрэнэйнгөө эзэн байха гэһэн сэдьхэл улад зоной дунда тараад, хүн бүхэниие зуу дахин ехэ хүсэтэй болгоол.

Бидэ бэрхэшээл дабажа гараабди, алхам бүхэндөө бэрхэшээл дабанабди. Урдань хүнэй хүлэй гэшхээгүй газараар ябахада амар бэшэ. Шэнэ харгы гаргажа, урагшаа дабшаһандаа, бидэнэй досоо омог сэдьхэл түрэдэг. Теэд бидэнэр гансахан лэ жэмэстэ модо тарина бэшэ, харин жэмэсыень эдинэ бшуубди. Энээниие манай эгээл харата муухай дайсадшье буруушаажа шадахагүйл. Хүн бүхэнэй аша туһада хэһэн үйлэ хэрэгээрээ манай СССР дэлхэй дээрэ эгээн түрүү һууридa ябана. Айхабтар олоор баригдажа байһан ажалшадай байрын гэрнүүд энээниие гэршэлнэ. Советскэ Союзда баригдадагтал иимэ олон гэр байранууд дэлхэй дээрэхи ямаршье орондо баригданагүй. Тиихэдэ арад зоной амгалан ажаллаха, амархын тулада хэды ехэ зөөри гаргагданаб. Илангаяа түлбэригүй һуралсал тухай хэлэхэ дуран хүрэнэ. Совет хүнүүд дунда, тусхай мэргэжэлэй, дээдэ, һургуулинуудта һуралсана, үдэрэйшье, үдэшыншье һургуулинуудта, ажалһаа таһараншьегүй һуралсана. Иигэжэ хэдэн миллион юрын совет хүнүүдэй һуралсахын тула, янза бүриин мэргэжэлтэд, эрдэмтэд, уран зохёолшод, уран зураашад болохынь тула Октябриин хубисхал мандаа ха юм.

Октябриин революци шэнэ совет общество бии болгоо. Манай гүрэн дотор социализм байгуулагдаад, коммунизм зохёогдожо байна. Зохёон байгуулхы энэ үедэ шэнэ хүн хүмүүжүүлэгдэнэ. Тэрэмнай бэедээ хамаг һайн һайхан, түрүү шэнжые шэнгээнэ. Иимэ шэнэ ёһоной шэнжэ шанарые совет хүн бүхэндэ хаража болохо. Али дан гоёон хэлэжэрхибэгүй бэзэб? Хэлэхэл юумээ хэлээб! Үнэн юумэ үнөөрөө, үнэгэн малгай үһөөрөө.

...Агуу Октябриин 50 жэлэй алдарта ойе ажалай һайн һайхан хэрэгүүдээр угтажа байхадаа, бодоһон бодолоо хэлэбэб. Октябриин наран доро дабшан гараһан замаа эрьен харахада, хүндэ бэрхэтэйшье һаа, һүр жабхалантай, агууехэ.

Урдамнай юун угтанаб? Манай урда гайхамшагта һаруул һайхан уг зорилго табигданхай. Манай революци омог дорюунаар, этигэл найдабаритайгаар урагшаа алхална. Бүхы хүнүүдтэ зол жаргал олгохо зорилго революци урдаа табина. Энэмнайл Октябриин революциин гол удха ха юм!

(АПН).

ПЕРЕКОП. **Граждан ба эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнуудай үедэ мүн лэ эндэ шанга тулалдаан болоһон юм. Мүнөө Скульптор К. Г. Кошкин 8 метр үндэрэй шулуунһаа совет сэрэгшын дүрые һиилэн ажаллана. Зураг дээрэ: скульптор К. Г. Кошкин ажалдаа.** ТАСС-ай фотохронико.

Улаан-Баатар хото. Хүдэлмэришэдэй байрын гэрнүүд!

ТАСС-ай фотохронико.

Шэнэ оршуулга

Дашдоржиин Нацагдорж

ШЭНЭ МОНГОЛ

Мянган жэлдэ байhан зоболон
таилажа,
Жаргалай тунгалаг баярай
сууряа татажа,
Түмэн зүйлын гашуудалта
үдэрнүүды арилгажа,
Хүгжэлтэ замда хүн бүхэниие
гаргажа,
Хатуу хархис байдалай гэнжые
таhалжа,
Ханамжата ажал үнэн
шударгыгаар захалжа,
Шэнэ уласай Монгол,
Хубисхалта Монгол
Сүлөөтэ арадаа аюулhаа
абардаг болобол.
Эмжэн сарюун Монголдо,
нарата Монголдо
Уладай дарлалта hалаа
ажалшадай золдо.
Энхэ амгалан ордондо хүн
сэнгэнхэй,
Эрхэ дүүрэн байдалай
байшанда эдлэнхэй.

Эрдэм соёл үдэр бүхэндэ
хүгжэнэ,
Эрэлхэг сэрэг хоног бүри
бүхэжэнэ.
Юртэмсын арадуудтай Монгол
зэргэ зогсоно,
Юрөөлтэ түрэл ороноо өөдэнь
бодхоно.
Түмэн баатар арадайнгаа
сэжые тэнинлтэн,
Тэнюун уужам таладаа тарижа
шэниисэ,
Арюун номин наранайнгаа элшэ
сасаруулан,
Арад зоноо hаруул байдалда
жаргуулан,
Халдаhан дайсадта хатуу харюу
харуулан,
Хани нүхэдтөө халуун гараа
барюулан
Хубисхалта Монгол, түгэлдэр
Монгол урагшаа
Улаан тугуудаа намилзуулан
сэхэ дабшаа.

ХЭНЗЭ ХУРЬГАН

Минии хэнзэ хурьган
Магнай халзан зурагтай.
Мянган хонидой дундаhаа,
Хараа болобол, танидагби.
Намайгаа хараhаар, маараhаар,
Намдаа харайжа ерэдэг.

Дун сагаан ноohотой,
Дуран хара нюдэтэй,
Түмэн хонидой дунда
Тэрээнhээм хөөрхэн олдодоггүй.
Дулаан хотон соогоо
Даруу хоюулан нааданабди.
Үбдэг дээрээ байгаад,
Эжынгээ хүхэ дэхэдэг.
Үбэр дээрэм гараад,
Үндэгэнэн намдаа эрхэлдэг.
Хайшаашье минииингээ ошоо hаа,
Хойноhоом дахаад ябадаг.

Минии хэнзэ хурьган
Магнай халзан зурагтай.
Мянган хонидой дундаhаа
Хараа болобол, танидагби.
Намайгаа хараhаар, маараhаар,
Hаадан харайжа ерэдэг.

В. ПЕТОНОВ
буряадшалба.

БУРЯАДАЙ НЮТАГТА ЗАРАГДАhАН ДЕКАБРИСТНУУД

Хаанта засаг түрэдэ, ажалшадай эрхэ сүлөөгүй байдалда эсэргүүсэн, 1825 оной декабриин 14-дэ Петербург хотын сенадай талмай дээрэ, hүүлээрнь Россин урда зүгтэ оролдой дворянуудай хубисхалшадай буhалгаа гаргажа, буу зэбсэг барижа бодоhон тэрэ үеhөө хойшо 140 жэл үнгэрөө. «Хаанта ёhые эсэргүүсэhэн хубисхалай хүдэлөөниие 1825 ондо Росси түрүүшынхеэ үзэhэн юм. Тэрэ хүдэлөөн баран дворянуудаар хэгдэhэн байна». (В. И. Ленин, боти 23, хуудаhан 234).

Буhалгаа гаргагшадай хүсэн бага байжа, тэдэнэр хайрагүй хатуугаар дарагдаhан. 579 хүн мүрдэлгэ, сүүдтэ үгтэhэн юм.

Рылеев, Пестель, Сергей Муравьев-Апостол, Бестужев-Рюмин, Каховский гэгшэдые саазалха, бусадыень ашагта малтамалай уурхайн хүндэ хүдэлмэридэ, алад холын Сибирь, Кавказай хада уулануудта сүлэхэ гэhэн — иимэ хархис балмад ёhоор Верховно уголовно сүүд декабристнуудые шиидхэhэн байгаа.

Петровско заводой шорондо хаагдажа байhан декабристнууд хэhээлтынгээ хугасаа дүүргэжэ, Сибириин элдэб районуудта нютагжан ажаhуухаар заагдажа гараhан байна.

Эндэ нютагжахаар табигдаhан декабристнуудай хойноhоо ажаглан харууhалжа байхадэ туhа дүхэм болгон тусхай заабари зохёогдоhон байха юм. Тэрэн соонь «Декабристнууд ажаhуухаар заагдаhан газартаа өөрын гэр барижа ороходо, тиигээд томоотой хүнэй зангаар амидарха, таатай ажал эрхилхэ ёhотой» гэжэ хэлэгдэнэ.

Тус заабариин долоодохи зүйл дотор заагдаhан үгүүлэл угаа hонин. Тэндэ иигэжэ бэшэгдэнэ: «Гэмтэнүүд даруу номгон ябаха ёhотой. Хоёр удхатай үгэ яряа гаргахагүй. Нютаг хүн зонтой тала танилай холбоо барисаа, суглаа, хурал хэхэгүй. Нютагжаhан газарhaa ондоо тээшэ ябахагүй. Hуниин сагта гэртээл байха. Хэрбээ эдэ заабаринуудые дүүргээгүй hаа, сүүдтэ үгтэхэ хүрэтэр хэhээгдэхэ».

Шоронhоо гараhан декабристнууд: аха дүүнэр Николай, Михаил Бестужевтан, К. П. Торсон — Сэлэнгэдэ; И. И. Горбачевский — Петровско заводто; аха дүүнэр Михаил, Вильгельм Кюхельбекертэн — Баргажанда; М. Н. Глебов — Кабанскда, Е. П. Оболенский — Турунтаево тосхондо А. Н. Мураевьев, А. Н. Андреев — Дээдэ-Үдэдэ, тус тус нютагжан ажаhуухаар заагдаhан.

Хуулиин ёhоор, тэдэн бүхэндэ эдлүүриин газар үгтэжэ, хүдөө ажахы эрхилжэ эхилhэн байна.

Эдэ декабристнуудай зарим тэды ажал ябуулга, зан байдал тухай hонин мэдээсэлнүүд манай республикын гүрэнэй архив сооhоо hаяхан олдобо.

Тэрэ олдоhон бэшэгүүдые үзэхэдэ, «Дээдэ-Үдын уездын, Читканай волостиин нютагта hуухаар зарагдаhан Михаил Кюхельбекер 1854 оной октябриин 12-то ерэжэ, Баргажан городто нютагжан ажаhуухаар түбхинөө. Тарянай ажал эрхилнэ. Hанал бодолоороо түбшэн, үгэ хэлээрээ үлүү юумэ хэлэдэггүй, зан аашаар даруу номгон» гэжэ нэгэ бэшэг дотор мэдээсэгдэнэ.

Мүн «Нюуса» гэhэн тэмдэгтэй Баргажанай сүүдэй Дээдэ-Үдын земскэ сүүдтэ эльгээhэн мэдээсэл дотор «Михаил Кюхельбекер газар тариалангай ажал эрхилхэhээ гадна, өөрынгөө гэртэ больница түхеэрээд, нютагай хүн зондо эмнэлгын туhаламжа үзүүлнэ» гэжэ хэлэгдэнэ.

Тэрэ үедэ Баргажан нютагта медицинын эмнэлгэ огто үгы байhан, тиимэ ушарhaa декабрист М. Кюхельбекер больница байгуулаад, тэндэхи хүн зониие үбшэн зоболонгhoo зайсуулан, элүүр мэндын, гэгээрэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулжа эхилhэн байна. Иимэhээ тус нютагай ажалшад М. Кюхельбекерые ехээр хүндэлдэг байhан.

Кабанскын волостьдо эльгээhэн декабрист М. Н. Глебов тухай хэдэн бэшэгүүд гүрэнэй архивта байна. Тэрэ хадаа нүхэдhөө холо таhархай газарта байжа, ехээр уйдаhан, ажабайдалынь урагшагүйдэhэн бэлэй. Кабанскын волостиин гулваагай мэдээсэhэн ёhoop, М. Глебов 1851 ондо хорлогдон, наhа бараhан.

Декабрист К. П. Торсон Сэлэнгэдэ hуурижан, хүдөө ажахы эрхилхэ зуураа, газар тариалангай эрдэм наука hайса шудалжа, нютагай таряашадта hургаал заабари үгэдэг, хүдөө ажахын машина — молотилка, тээрмэ гэхэ зэргые өөрөө түхеэрhэн тухайнь мэдээсэл олдобо.

Архивта бии бусад документнүүдhээ үзэхэдэ, буряад орондо нютагжаhан декабристнууд нютагай арад зониие газар тариалангай ажал эрхилхэ хэрэгтэ hургаха, эрдэм, гэгээрэл, медицинэ дэлгэрүүлхэ ябадалда айхабтар ехэ туhа нүлөө үзүүлhэн байха юм.

Декабристнууд арад зоной дунда иимэ дэбжэлтэтэй ажал хүдэлмэри ябуулхадаа, ажалшадые хаанта хархис засагай дарлалта мүлжэлгэhөө сүлөөлхын түлөө буhалгаа гаргаhан зорилгынгоо үргэлжэлэл гэжэ үзэдэг байhаниинь эндэ харагдана ха юм.

И. КУЗНЕЦОВА,
Буряадай АССР-эй гүрэнэй түб архивай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ.

ШОГ

ДАРИИМА ХАЙШАН ГЭЭД БЭРХЭЭР hУРАДАГ БЭ?

Иимэ асуудалда харюусахань тиимэшье амар бэшэ юм даа.

Дармаева Дариимын нэрэ классай журнал соо дээрэhээ зургаадахида байдаг «Г» үзэгтэ Гармаева Бальжид Ганжуров Василий хоёр орошонхой аад, зургаадахи болошоо юм.

Теэд Дариимын аман үгөөр харюусахадаа бэрхые гайхадагби.

Гэбэшье:

— hуу даа, хүрөө, ехэ hайнаар, дан үнгэрүүгээр бэлдээд ерээ байнаш. Тиимыншни түлөө «4» табибаб, — гэжэ багша хэлэдэг.

Манай Даарима дүрбэдэхи класс соогоо аман үгын хэшээлээр — түүхээр, байгаалиие шудалалгаар, түрэлхи хэлээр 4—5-аар hурадаг. Зарим hурагшад, илангаяа би, ехэ атаархадагби. Юуб гэхэдэ, үглөө, үдэшэ бүхэндэ хоюулаа модо хахад тухай харгыда сүг ябадагбди.

Заримдаа, заримдаашье гэжэ даа, намhaa харгыда ходол асууха юм:

— Үсэгэлдэр түүхээр хэнhээ hураа бэлэй.

— Жаргалов Алексейhээ,—гэхэб.

— Аа, «Ж»—гэжэ гүбад гээд, абяагүй болошохо юм.

Би энэ мэтын хахад хухад үгыень ойлгодоггүй байгааб.

Нэгэтэ орой болотор наадаад, эртэ бодожо шадангүй унташооб. Хэды гүйдэлөөрөө hургуулидаа ерэбэшье, түрүүшын хэшээлhээ—түрэлхи хэлэнhээ хойнотошобоб.

hургуулиингаа коридор соо гүйжэ ороходом, Даарима классай үүдэнэй хажууда байжа байбал даа.

— Яагаабши, ши баhа хойнотошоо гүш?—гэбэб. Тэрэмни долёобороо хушуундаа дүталүүлээд, «шангаар бү дуугара» гэhэн тэмдэг үгэбэ.

Бишье нюдөө тэhэ харан, хажуудань аалиханаар дүтэлбэб.

Тэрэмни шэхым дэрытэр татажа:

— Мүнөө Ганжуров Василий харюусажа байна,—гэбэ.

— Теэд яагааб?—Би ехэ гайхажа, мүрөө хабшаад, классайнгаа үүдэ тоншохо гэхэдэм, сэб шүүрэжэ:

— Намайе эндэ байна гэжэ бү хэлэ,—гэбэ.

Дааримын юундэ хойнотоhые, юундэ намда тиигэжэ хэлэhые ойлгожо ядан, тэрэ үдэртөө зобожо ябаа hэм...

Харин үдэшэлэн гэртээ сүг харижа ябахадаа энээн тухайнь эжэлэнгүй эсуухадамни, юун гэжэ харюусаа гэжэ hананат.

— «Хүндэ бү хэлэ, нүхэр. Миниишни обог Ганжуровай hүүлээр ха юм. Энээнэйнгээ урдахи хоёр дүрбые гутааха аргамнигүй байгаа. Тиигээд хэшээлдээ хойнотоо ха юмбиб. Үшөө гурбан хоног соо намhaa асуухагүй. тэрэ болотор бэлдэжэ үрдинэ бэзэб, — гээд энеэбхилбэ.

— Аа,—гэхэhээ бэшэ юушье хэлээгүй hэм. Харин намайе тиигэжэ хэлээ гэжэ Даариимада бү хэлыт даа, зай гү!

Вл. ЛУБСАНОВ.

ҮХИБҮҮДЭЙ БУЛАН

Үхибүүдэй үбэлэй амаралта дүүрэбэ. Сэлэнгын аймагай Жаргалантын дунда hургуулиин уужам hаруул байшанда үхибүүдэй хонгёо абяан дахинаа зэдэлбэ.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

hУРАГШАД—ТААБАРИШАД

Буряад арад зон аман зохёолоор баян юм. Хэды олон ехэ, бага үльгэрнүүд, hонин hонин онтохонууд, дуунууд, үльгэр домогууд, түүхэ туужанууд арадай дунда үргэнөөр хэлсэгдэдэг, дуулагдадаг гээшэб! Арадай аман зохёол хэзээдэшье барагдашагүй булагтал адли хододоо бурьялжа байдаг. Гадна, үй түмэн заахан хэмжээтэй хурса hонор, хошоо холбоо оньhон, хошон шог үгэнүүд бии. Арад зон аман зохёолоор угаа hонирходог, тэрэнээ улам мэргэжүүлдэг, шэнэ шэнэ зохёолнуудые найруулжа, бии болгодог.

Аман зохёол хүнүүдэй абари зан, ажал хүдэлмэри, элдэб юумэнүүд болон үзэгдэлнүүдэй hайн, муу талые оножо элирүүлhэн, hургаал заабари хэлэhэн удхатай байдаг. Найруулгынгаа талаар угаа хурса, ульгам жороо байжа, үнэр баян үндэhэн буряад хэлыемнай улам саашадань хүгжөөлгэдэ ехэтэ туhалдаг. Жэшээлжэ, хэдэн оньhон үгэнүүдые дурдая: «hайн нүхэр—эрдэм hургаал, муу нүхэр—архи тамхин», «Ургасын ехэ—ажалhaa, ухаанай ехэ—эрдэмhээ», «А» үзэг эрдэмэй дээжэ, аяга сай эдеэнэй дээжэ», «Дүримгүй бэшэг байхагүй, дүрөөгүй эмээл байхагүй» гэхэ мэтэ оньhон үгэнүүд эрдэм hургаалай айхабтар ехэ удхатай, ажабайдалда хэрэгтэй байhаниие харуулна.

Хэр угhaa нааша фольклор соо таабаринууд нилээд ехэ hуури эзэлнэ, тэдэнэй тоо бүришье олон болоно. Мүнөөшье ажабайдалай хубилхатай, шэнэ шэнэ юумэнүүдэй бии болохотой хамта шэнэ hонин таабаринууд арад зоноор зохёогдоно. Тиихэдээ юумэнүүдые сэхэ нэрлэжэ хэлэгдэhэн бэшэ, харин ондоо, ямар нэгэ юумэнтэй жэшээлжэ, таамаг тайлбаритайгаар, ульгамханаар, зохидоор хэлэгдэдэг.

Боохоной аймагай Буряад-Енгүүдэй дунда hургуулида түрэлхи буряад хэлэ, литература заалга hайнаар табяатай гэжэ хэлэлтэй. Эндэ классhaa гадуур хүдэлмэри үнгэргэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдана. Жэлhээ жэл бүри буряад литературна хэлэ, уран hайханай зохёол, фольклор гүнзэгыгөөр мэдэхэ болоhон хүсэд грамотна хүнүүд бэлэдхэгдэнэ. hургуулида хоёр-гурбан жэлэй саана hурагшадай литературно-фольклорно кружок эмхидхэгдэжэ, энэ үе соогоо кружогойхид аймшагтай ехэ, сэнтэй хүдэлмэри хэнэд. Кружогойхид (хүтэлбэрилэгшэнь түрэлхи хэлэ, литературын багша Илья Максимович Антропов) 600 шахуу таабари, 15 онтохо, олон тоото оньhон үгэнүүдые, 9 дуу суглуулаа. Тэдэнэй хүдэлмэридэ хуушанай багша пенсионер С. Т. Скольжиков ехэ туhа хүргэhэн. Хэды олон таабаринуудые кружогто бэлэглэhэн. Кружогой хэшээлдэ ерэжэ, элдэб янзын онтохонуудые хэлэжэ, дуунуудые дуулана.

Кружогойхидой суглуулhан зарим таабари, онтохонууд, дуунууд, оньhон үгэнүүд «Усть-Ордын үнэн» газетын хуудаhануудта толилогдоhон. hурагшад Семен, Федя Ильинтэн, Ира Малханова, Михаил Далбаев, Саша Матвеев, Трофим Балдаев, Илья Бальбуров, Слава Манжеханов, Карл Танганов, Дмитрий Назаров, Николай Ильин, Ира Иванова, Петр Федоров, Клава Басинова, Люба Манжеханова гэгшэд кружогой хүдэлмэридэ ехэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Тэдэнэй зарим өөhэдөө зохёогшод.

Иигэжэ hурагшад түрэлхи буряад хэлэеэ гүнзэгыгөөр шудална, арадайнгаа түүхые бага бэхеэр ойлгожо абана.

С. ЕЛАЕВ.
Усть-Орда.

ШАТАР

ЧЕМПИОН ШАЛГАРБА

Шатараар Буряадай профсоюзуудай командын түрүү hуури эзэлэлгын мүрысөөн гурбан долоон хоног соо үргэлжэлөө. Эрэгтэй, эмэгтэй 200 шатаршад командануудайнгаа нэрэ хүндэ хамгаалхын түлөө тэмсэбэ.

Хойшолуулагдаhан хоёр парти дүүргэhэнэйнь hүүлээр наадында түрүүлжэ ябаhан Буряадай хүдөө ажахын институдай командын чемпионой нэрэдэ хүртэхэ болоhониинь элирбэ.

Түрүү hуури эзэлэлгын наадан тухай хэдэн үгэ хэлэхэдэ, хэрбээ комплексно институдай шатаршад атаа мэеэ буляалдан, ана-мана ябаhан геологуудые шүүгээ hаа, чемпион болохо байгаа. Гэбэшье геологууд эрид шангаар тулалдаhанай ашаар нүгөөдүүлээ илаа. Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй команда хоёр дахин шүүгдэhэнэйнгээ удаа хүсэеэ дахин эршэдхэн, түмэр замшадые 11:5 тоотойгоор шүүhэн байна. Илангаяа республикын хуушанай шатаршан Б. Цыденовэй мастерта кандидат И. Бурловтай тулалдаhан наадалгань hонирхолтой байгаа. Цыденов түмэр замшантай уулзаhан партияа гоё хоноор үнгэргөө. Тиигэжэ тэрэниие шүүгдэhэнээ мэдэрхыень баадхаба.

53,5 очкотой болоhон «Забайкалец» гэжэ спортын клубай шатаршад хоёрдохи hуурида, Буряадай комплексно институдай команда гурбадахи hуурида гарабад.

Удаадахи hууринуудые 48 очкотой болоhон торпедынхид, 46 очкотой культурын хүдэлмэрилэгшэдэй команда, тиид бүридөө 41 очкотой геологууд, түмэр замшад эзэлээ.

А. МИХАЙЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (баруун гарhaa) хүдөө ажахын институдай команда геологуудтай наадажа байна.

Е. ГАРМАЕВАГАЙ фото.

hОНИНШЬЕ, ТУhАТАЙШЬЕ

Республикын культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэри hүүлэй жэлнүүдтэ удха түгэлдэрөөр ябуулагдадаг болоо. Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй ябуулжа байгаа ниитын хэмжээ ябуулгануудай темэ олон янзын болгогдон үнгэргэгдэнэ.

Жэшээнь, республикын зарим хүдөө тосхонуудта угай бэшэг, түүхэ, домог, ажалай алдар солын дэбтэр бэшэгдэдэг, арадай музей, революциин алдар солын музей нээгдэдэг болонхой.

Түүхэ домог бэшэлгэ хадаа колхоз, совхозуудай, hуурин газарнуудай, партийна, комсомолой организацинуудай түүхэ суглуулгада үнэтэ материал боложо үгэхэ байна. Тэрэ хүдэлмэри залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ ехэ удха шанартай. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр өөрынгөө гудамжада, түрэл колхоздо, заводто, хизаар нютагтаа дуратай байхаhaa гадна, үргэн ехэ Эхэ орондоо үнэн сэхээр хүмүүжэнэ.

Мүнөө республикын зарим аймагуудта олониитын үүсхэлээр арадай музей бии болгогдоо. Нээгдэhэн тэдэ музейнүүд жэл ерэхэ бүри улам олоор дэлгэржэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ шэнэ шэнжэ, онол арга олгоно.

Бэшүүр тосхондо партизанууд болон пенсионернүүдэй үүсхэлээр арадай музей hаяшаг нээгдээ. Бэшүүртэ Совет засаг байгуулагдаhан тухай. Совет засаг тогтоолгын түрүүшын жэлнүүдтэ элдэб эсын дайсадтай тэмсэhэн партизануудай баатаршалга тухай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ фронт дээрэ байлдагшад болон дайн сэрэгэй арада хүдэлэгшэдэй шэн габьяа тухай, аймагайнгаа хүдөө ажахын, культурын хүгжэлтэ тухай хэлэhэн элдэб экспонат суглуулагдаhан байха юм.

Музейдэ байра үгтэhэн, тэрэнэй совет байгуулагдаhан байна. Музейн директорээр граждан дайнда хабаадалсагша, пенсионер Егор Васильевич Паньков хүдэлнэ.

Арадай энэ музей гүрэнэй банкда өөрын счётой болоhониинь hонирхолтой. Тэрэнэй хэрэгсэлдэ Бэшүүрэй саахарай завод, совхоз, hургуули болон бусад мүнгэ зөөри таhалжа үгэhэн байна.

Тэрэ аймагай Ара-Хэрээтэ тосхондо («Дружба» колхоз) мүн арадай музей эмхидхэгдэнхэй. Музей байгуулагшадай нэгэн Соёлой байшангай директор нүхэр Куртошин гэгшэ болоно.

Хяагтын аймагта арадай хэдэн музей нээгдэнхэй. Жэшээнь, Тамирай арадай музейдэ hонин экспонадууд суглуулагдаhан байха юм. Тэндэнь эртэ урдын тюркскэ арадай эдлэл (мориной тоног, монгол хаанай амhарта) бии. Тэрэшэлэн 17-дохи зуунай үедэ хабаатай ород зоной хуушанай хэрэгсэлнүүд hонирхолтой. Тосхонойнгоо үнгэрhэн сагай байдал харуулхаhaa гадна, колхозой үйлэдбэриин түрүүшүүлэй түйлалтануудые тодорхойгоор харуулан музейдээ табяа.

Иимэнүүд музей Сэлэнгын аймагай Тельманай нэрэмжэтэ, Хяагтын аймагай «Родина», Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозуудта олониитын үүсхэлээр эмхидхэгдэн хүдэлжэ байха юм. Мүн Баргахандa, Чисаанада, Каменскда арадай музейнүүд тогтоогдоо.

Тэдэнэй хүдэлмэридэ Хангаловай нэрэмжэтэ хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей болон Обручевой нэрэмжэтэ Хяагтын музей ехэ туhа хүргэнэ.

Ажалай алдар солын домог түүхэ бэшэлгэ, арадай музей бии болголго хадаа тон hонирхолтой, ашагтай туhатай. Тиимэhээ аймаг бүхэндэ тиимэ музей байгуулаа hаа hайн байгаа.

Гээшье hаа, энэ хүдэлмэри зарим газарта хайхарагданагүй. Мухар-Шэбэрэй, Баргажанай, Түнхэнэй, Зэдын болон бусад аймагуудта музей нээхын тулада экспонат суглуулагдаашье hаа, зарим ажахын хүтэлбэрилэгшэд музей нээхэ байра олонгүй байжа, энэ хүдэлмэриие хойшо татана.

С. БАЗАРЖАПОВА

hОНИРХОЛТОЙ НААДАН

Спортын hайн дуранай бүлгэмүүдэй спортсменүүдэй дунда волейболоор городой түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүд боложо байнхай. Ээлжээтэ уулзалгаяа хүдөө ажахын институдай командатай үнгэргэхөөр иишэ ерэhэн «Спартак» бүлгэмэй эрэшүүлэй команда биража наадаагүй. Эдэнэр энэ уулзалгадаа 3:0 тоотойгоор шүүгдэшэhэн байна. Нүгөөдэ—«Забайкалец», «Локомотив» командануудай дунда hонирхолтой наадан болоо.

Нааданай түрүүшын хахадта алишье командань тоо нээжэ ядаба. Тииhээршье байтар «Локомотивай» спортсменүүд хойно хойноhоонь добтолжо, очконуудтай болоно. «Забайкалец» командын волейболистнууд, «хирэ болоо» гэhэндэл, нааданайнгаа шэжэм гартаа абажа, онобшотой бэрхээр добтолжо оробо даа. Тиигэжэ нааданайнь тоо 15:6 гэhэн болошобо.

Таба минутын туршада амарhaнай hүүлээр эдэнэрнай дахинаа наадаяа hэргээжэ оробо. Шүүгдэд гэжэ ябаhан «Локомотив» бүлгэмэй спортсменүүд добтолго бүхэнөө hайнаар үнгэргэхые оролдоно. Теэд нүгөөдүүлынь нааданай гоё hайхан добтолго хэжэ, эдэнэртээ амар заяа үзүүлнэгүй. Шүүхэ гэжэ оролдоhон «Локомотив» бүлгэмэйхид 3:2 гэhэн тоотойгоор шүүгдэшоо.

В. КОНДАКОВ.

ХАДАХУУРТАЙ МҮРНҮҮД

ГАЗАР ДУУЛАГ, ГАХАЙ ШАГНАГ

Уланhaa Баргажан орожо ябаба гээшэб. Машинада үлгыдүүлээд, нойр хүрэhэн шэнги болоhон аад, ара таладам hууhан хоёр хүн элдэб юумэ хөөрэлдөөд, шэхэнэй шиир таhалбагүй. Талын хүнүүдэй хөөрэлдэhэн үгэ хэниэ хэрэгтэй ха hэм. Шэхэнэй шэмэг болохоор hайн юумэ дуулданагүй. Хэлсэhэн юумыень балай ойшоогоошьегүй ябанаб. Тиигэжэ hуутарни дуулдаhан нэрэ дурдагдаад, шэхэндэм шэбэнэhэн юумэндэл хадуутдажа эхилбэ.

— Тэрэш зоотехник брай? — гээд огсом үгэтэй хүн ёборгоноор ёрд гэбэ.

— Бодогоортоо орходоо дээгүүрхэн хүн ааб даа. Зоотехник гээшэмнай ёhотой мэргэжэлтэ ха юм, — гээд нүгөөдэнь шэртэhэтэйханаар шэбэд гэбэ.

Нээрээшье зоотехник гээшэмнай хүндэтэй нэрэ. Түбhэн хүндэ тиимэ нэрэ зүүлгэгдээгүй байха. Малымнай маналсажа байhан хүн зоотехник ха юм. Тиимэhээ алаhа малда эмээхэй хүн байтаа ёhотой гэжэ тэрэ зоотехник тухай hанагдаа hэн.

«Ээжэ хаажа бай ехэ» гээд харгын ханинарай нэгэн hанаа алдажархиба. Ямар тиимэ гайхалтай, hанаа зоборитой юумэ болоо хаб гэhэн бодол түрүүлбэ. Теэд тэдэнэр тиитэрээшье hанаагаа зобоhон хэбэргүй. Харин ухаа ойндо ороогүй юумэнэй болоhые ехэл гайхаhан янзатай. Иимэ хөөрэлдөөнэй hүүлээр болоhон ушарые бодотоорнь дуулахадаа, гэдэргээ унан алдатараа гэлыгдэбэ.

Долгор Романовна Ринчиновае Уланай улайха нюуртай хүн бүхэн таниха. Баргажанайнгаа аймаг соо бага зэргэ мэдэгдэдэгшье болоhон байха. Тиимэhээ тэрэнэй намтар татаад яахамнайб. Үсөөхэн үгөөр хэлэхэдэ иимэ: XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой зоотехник.

Нэгэтэ мадэн гэhээ, зоотехнигэй газаа гаhархан гахай гансада бии болошоод, бүглүү газарта, бүтүү хаамагта оруулагдаhан байгаа. Юугээшье мэдэнгүй ондоо тээ орожо ерэhэн гахай эзээ бэшэрхэн, гандан хамараараа газар үнэрдэн, гальбагар шэхээрээ абяа шагнаархан үдэр хоногые үнгэргөө. Хаамаг хотоёо ондоорхон хаахиржа хуухиржа, хажуудахи айлнуудтаашье гайхуулагдаа.

Долоо hаратай болоhон гахай Долгорой газаа тэнгэриhээ тэб гээд буушоогүй, «мухар талаангаар» монсогод гээд орожо ерэhэн байгаа. Долгор хэтэй олон юумэ бодоогүй, ганса сагаанай түлөөhэгүйгөөр гахайтай болошоhондоо олзуурхан, хүлөө нилээн хүнгэдүүлээ. «Амандаа ороhон юумые хэлээрээ түлхеэ» гэhэндэл, газаагаа ороhон юумые гараараа арбагайдаад яахамнайб» гээд Долгор Романовна бүтүүхэн бүгшөө.

Мал тэжээхэдэ ама тоhодохо, шахамалые шарууhалхада шара дараха гэдэг. Хэн гахай шахаха дурагүй байхаб. Тарган гахайн табан хурга саала жабжаар тоhо бушхуулаад, хэды үлэтэй байдаг гээшэб. Хэншье тэрээнhээ арсахагүй. Теэд нарай поршоонхо хоёр нюдөөрөө харууhалжа, улаан гараараа тэжээжэ ехэ болгохо гээшэ баhал ажалтай хэрэг ааб даа. Хүнүүд Ринчинова шэнги гэнтэ гахайтай болошоgоггүй, харин нилээхэн хүсэ хүлhэ гаргажа, тэрэниие мяхан болгодог гээшэ бэзэ.

Үнгэрэгшэ намар hэн. Улан тосхондо ажаhуудаг Дмитрий Иванович Молчановай долоо hаратай гахай үгы болошоод, hара шахуу hураггүй байгаа. Тэрэ гахайе шоно эдеэ, шубуун hандайлаа юм гү, мэдэгдэхэ юумэн үгы. Магад тэнэжэ, төөрижэ ябаhаар хашаа хорёодо хаагдашоошье юм аалам гээд hурагшалба. Дуулгаха хүн үгы. Үлэн шонын hэешье, үдэтэ шубуудай тоншоdоhoншье олдобогүй. Гайхахын ехээр гайхагдаба.

Газар дуулаг, гахай шагнаг ехэ. Үнеэхи үгы болоhон гахай Долгоройдо дулаахан байра оложорхёод, тэжээлгэжэ байба гэхэ. Уланhaa Улюкчикан нютаг хүрэтэр табан километр газарта гахай гансаараа ябашоогүй, үдэшүүлгээр хүргүүлhэн гэлсэхэ.

Хүнэй юумэ хүhэтэр саашаа. Тэрэ гахай хэды нюугдаа даладагдаа, бордогдоо, шахагдаашье hаа, ангагар аманда орожо шадаагүй. Хүнгэн олзодо обтоhон хүнүүдые «үлүү хаража, булуу химэлдэг» гэжэ дэмы хэлсэдэггүй байна.

Х. УЛАНОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Ажал, гурим, экономико» гэhэн түрүү бэшэг; Улаан-Үдэ городой партийна конференци тухай мэдээсэл; ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Ойнгоо баярта городнай бэлдэнэ» гэhэн А. Чукаевай корреспонденци; А. Дериглазовай «Үритөөшье, гарзатаашье» гэhэн статья.

Гурбадахи хуудаhанда: хилыэ саанахи hонинууд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: М. А. Шолоховтой уулзаhан тухайгаа П. Тугутов «Вешенскдэхи үглөө» гэhэн статья соогоо hонирхолтойгоор хөөрэнэ. Энэ хуудаhанда мүн геолого-минералогиин эрдэмэй кандидат Ю. Шиловтэй газетын корреспондентын хөөрэлдөө «Нептун Плутон хоёрой хаан түрэнүүдэй хилэ дээрэ» гэhэн гаршаг доро уншагты.

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Н03345. Зак. № 40.